

INFORME D'INVESTIGACIÓ

Validació dels quaderns formatius de les pràctiques: la transferència de les competències professionalitzadores a Educació Social

(2010PID-UB/76)

Modalitat: A

Responsable: Ana Novella Càmara
Departament de Teoria i Història de l'Educació

Grup responsable: Núria Pérez Escoda, Laura Rubio, Sandra Costa, Esther Gil,
Maribel Mateo, Anna Forés, Ana Avellaneda, Crescencia Pastor,
Marta Venceslao, Montse Freixa

Juliol de 2011

Índex

---

1. Presentació	5
2. Breu resum del projecte	7
3. Marc teòric	9
4. Desenvolupament: fases, accions i calendari	...15
5. Resultats del procés de validació dels quaderns	
5.1 Valoració dels estudiants: qüestionari i grups de discussió	...17
5.2 Valoració dels tutors de centre: qüestionari	...37
5.3 Valoració dels tutors de la UB: entrevista en profunditat	...46
6. Propostes de canvi concretes que ens fan els participants	...63
7. Valors afegits del projecte	...65
8. Difusió de les propostes de millora i innovació docent	...71
9. Conclusions	...75
10. Referències bibliogràfiques	...79

1. Presentació

El projecte «Validació dels quaderns formatius de les pràctiques: la transferència de les competències professionalitzadores a Educació Social» (2010PID-UB/76) ens ha permès analitzar i identificar les millores docents derivades de la implementació d'un material docent per part d'alumnat, tutors de centres i tutors de la UB, elaborat entre el 2008 i el 2009 en el marc del projecte «Anàlisi i avaluació de la transferibilitat de competències professionals de l'Educació Social en els centres de pràctiques» (2008MQD00155). Però, no només ha estat un projecte de continuació, sinó que també, en el procés, l'hem relacionat amb un altre projecte, «La funció docent en les pràctiques externes. Recerca d'un disseny curricular coresponsable entre l'ensenyament d'Educació Social i el món laboral» (REDICE10/1002-27). Aquesta conjunció de projectes ens està permetent reconèixer els elements de qualitat del procés d'ensenyament i aprenentatge emergents en la pràctica docent. Ens està facilitant donar sentit i significat pràctica als quaderns perquè siguin una eina que transcendeixi en la formació de l'alumnat i en la pràctica docent de tutors-professionals i tutors de la UB.

El procés de validació del quadern ha estat un procés d'innovació en si mateix, ja que mentre es duia a terme, l'equip docent s'ha transformat i ha madurat dins d'aquest. Alhora, ens ha permès aproximar-nos més a l'alumnat i als tutors de centre. Com a conseqüència d'haver-los incorporat com a informants i validadors dels quaderns, s'han sentit reconeguts i integrats en un procés d'anàlisi de la docència relacionada amb aquest material. Les aportacions que han fet ens han proporcionat elements per millorar i innovar aspectes del quadern que el curs 2011-2012 serà referent en el pla docent de l'assignatura de pràctiques externes I del Grau d'Educació Social. I ho serà des de les incorporacions específiques que farem dins del material, però també des de les transformacions docents que, com a equip, hem identificat, analitzat i sistematitzat.

L'equip docent vol agrair especialment a tot l'alumnat, de l'últim curs de la diplomatura d'Educació Social, la seva implicació i les aportacions que han fet en el marc dels espais reflexius que hem obert. També, vol mostrar el seu agraïment als professionals dels centres col·laboradors de pràctiques que ens han fet arribar les seves aportacions, i als que no ho han fet però que han utilitzat, i així ens consta, el quadern en el seu exercici com a tutor de centre. Totes les aportacions ens han permès reconèixer els elements de millora docent que han d'orientar experiències docents futures i que han de constituir la sistematització d'una pràctica docent que doni qualitat al procés de transferència de competències dels futurs graduats en Educació Social. Per últim, cal reconèixer el treball de l'equip docent, que ha definit una línia de treball consistent i coherent, i que ha posat tots els esforços en l'anàlisi de la seva pràctica docent per compartir-la i enriquir-la. Amb la seva feina, ha identificat noves necessitats i nous reptes que han donat forma a la continuïtat d'aquest PID en un nou projecte vinculat a l'avaluació formativa, que ens permetria continuar aprofundint en la innovació i millora docent. Sense tots ells, ni aquest treball, ni la nostra pràctica docent, tindria sentit. Gràcies!!

2. Breu resum del projecte

La finalitat del projecte és comprovar la validesa i la utilitat dels quaderns de pràctiques per promoure la transferència de competències a la formació pràctica vinculada a les Pràctiques externes I i II (assignatures obligatòries de 30 crèdits del grau d'Educació Social). Els quaderns impulsen la formació en el si del pràcticum des de tres eixos, com proposa Zabalza (2007): com a component curricular, com a situació d'aprenentatge i com a experiència personal, que té a veure amb el disseny, el procés i la particularitat de cada un dels agents.

Metodologia que se seguirà en el desenvolupament del projecte

Durant el curs 2010-2011, varem fer la prova pilot utilitzant aquests tres quaderns en el marc de l'assignatura del Pràcticum d'Implicació del tercer curs de la diplomatura. La metodologia utilitzada serà tant la quantitativa com la qualitativa. La primera ens permetrà recollir indicadors de la utilitat i el sentit del quadern per a l'acompanyament de la formació pràctica, i també de les propostes de millora dels agents implicats. La segona, ens endinsarà en les percepcions dels diferents agents i ens permetrà aprofundir en la complexitat del procés d'ensenyament-aprenentatge, en els components curriculars i en l'experiència personal.

La proposta és, doncs, validar amb cada un dels agents implicats en la formació pràctica els quaderns formatius durant el proper curs 2010-2011. Així, en el treball buscaríem, aproximadament, la implicació dels participants següents: 170 estudiants; 120 tutors/ores de centre i 12 tutors/ores de la UB.

Les tècniques que hem utilitzat per aproximar-nos a l'objecte d'estudi són:

- Un **qüestionari** adreçat a l'alumnat i un altre als tutors de centre. Els resultats de les dades recollides amb aquests qüestionaris es complementaran amb informacions de caràcter més qualitatiu.
- **Grups deliberatius** d'estudiants. Els grups de discussió amb els estudiants els configurem sis grups classe d'uns 12-13 estudiants. El focus d'aquests grups és la reflexió conjunta sobre la utilitat dels quaderns i la definició o els canvis proposats en el quadern (contingut, metodologies...) per a la millora de l'aprenentatge dels estudiants.
- **Entrevista en profunditat** a tutors de la UB amb la finalitat d'analitzar la percepció que tenen del quadern i l'ús que n'han fet en el si de la seva docència.

Inicialment teníem previst fer unes entrevistes en profunditat i un grup de discussió amb els tutors-professionals, però com que el projecte no va ser finançat vam haver de replantejar-nos el pla de treball.

3. Marc teòric

A la universitat estem vivint un període de transformació i reforma fruit de les noves necessitats que emergeixen en la societat actual. En aquest procés, la universitat mira de preservar la seva identitat vinculada a la generació de cultura, ciència i reflexió, a la vegada que busca incorporar una dimensió professionalitzadora i especialitzada en la formació que ofereix a la societat (Goñi, 2005).

Part d'aquest procés de transformació universitari es concreta en les propostes del títol de grau, i és en aquest marc, on els pràcticums adquireixen una rellevància de primer ordre. Des d'aquest enfocament, els pràcticums dels nous graus són un dels eixos vertebradors de la nova formació universitària, ja que des d'aquestes assignatures es pretén que l'alumnat integri els aprenentatges teòrics amb la realitat professional. Podem afirmar que els pràcticums són les peces que garanteixen un model de formació basat no només en lògiques disciplinàries sinó també en lògiques professionals, per articular, com apunta Sáez (2009), teoria i pràctica. En altres paraules, els pràcticums busquen la transferència de les competències conceptuals i procedimentals apreses en el marc de la institució universitària en el món professional real.

L'interès per la transferència de les competències respon a una qüestió actual i prioritària en el marc del disseny del nou grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona, que es va implementar el curs 2009-2010, i el nou model d'universitat que s'està construint arreu d'Europa.

La conceptualització al voltant de les competències en l'educació superior (CIDEC 1999, AQU 2004, ANECA 2005, entre d'altres) fa especial incidència en la determinació que les competències estan lligades al desenvolupament professional. Des d'aquesta perspectiva, l'equip de coordinació i supervisió del Pràcticum considerem que les pràctiques que els estudiants duen a terme als centres són un espai privilegiat per estudiar, analitzar, avaluar i desenvolupar aquestes competències en l'exercici d'aproximació i desenvolupament professional dels futurs educadors socials.

Aquesta transferència d'aprenentatges es posa en joc justament en el Pràcticum de l'ensenyament i fa del procés de pràctiques l'entorn indispensable on cal analitzar els procediments formatius necessaris per contribuir a fer que cada estudiant pugui aplicar de manera competent els coneixements i les habilitats adquirits per a l'execució de les tasques professionals per a les quals se'l forma.

3.1 El context d'aprenentatge

La nostra proposta parteix de la premissa que la universitat és una institució d'aprenentatge, on les persones que hi participen són els principals responsables de la construcció de coneixements i de sabers. Docents i estudiants són aprenents dins del procés d'ensenyament i aprenentatge. La universitat és una comunitat d'aprenentatge on tothom és responsable de fer que es doni aquest aprenentatge. Sota aquesta perspectiva vam dissenyar el projecte d'innovació docent MQD (2008MQD155), per sumar totes les veus i millorar el procés d'aprenentatge en el Pràcticum.

Així mateix, considerem que actualment la formació universitària té l'encàrrec de preparar els futurs professionals per a l'exercici de la seva professió. Aquesta preparació passa per la introducció de continguts en un itinerari formatiu que garanteixi:

- *El desenvolupament de coneixements i competències concrets de l'àmbit professional.* La formació universitària ha de donar resposta al conjunt de continguts teòrics, tècnics, metodològics i pràctics. Haurem de parlar de la pràctica com un element clau en el currículum formatiu de l'estudiant.
- *El millor coneixement de la pràctica professional.* La formació global que suposa incloure el vessant pràctic dels estudis. És a dir, aquella formació que «complementa» tota la part dels coneixements teòrics, conceptuals i tècnics.
- *El desenvolupament integral i personal.* Un desenvolupament que permeti un creixement personal que, lògicament, per diferents elements i dimensions del coneixement, ha de possibilitar una formació global de l'estudiant com a persona autònoma i competent.

Aquesta formació en la pràctica professional no es pot entendre des de l'aportació individualitzada que pot fer la universitat o el món laboral. Cadascun d'aquests contextos, aïlladament, no la poden garantir. És convenient, per garantir la formació professional ajustada a la pràctica professional, buscar la complementarietat entre el potencial formatiu i educatiu del món professional i el de la universitat. D'aquesta manera, parlariem d'una formació integrada, en la qual els agents d'una i altra institució assumirien la seva coresponsabilitat en l'itinerari formatiu de l'estudiant.

La formació del professional de l'educació social a la Universitat de Barcelona s'ha plantejat des de la lògica professional, orientant les matèries del currículum perquè tinguin un sentit, un significat i una utilitat que permetin l'acció posterior en les situacions laborals dels futurs professionals. El Pràcticum és l'espai en què es posen en joc aquestes competències, que, al mateix temps, estan vinculades a les assignatures de formació bàsica, obligatòries i

optatives. És, doncs, una formació generalista lligada a les competències professionals que, tal com recomana Sáez (2009), pren com a base una formació relacionada amb l'acció dels professionals en les situacions educatives. En aquest procés, els docents orienten l'estudiant i l'assessoren perquè integri diversos coneixements i per fomentar en ells l'aprenentatge autònom durant la seva fase de formació (Hernández Aristu, 2000). Des d'aquest plantejament, el Pràcticum s'erigeix com una peça clau de la formació en què els professionals, els educadors socials, contribueixen a la formació dels estudiants en pràctiques, ja que també el món laboral constitueix un centre de formació.

3.2. Els quaderns: aportacions i elements per a l'acompanyament formatiu

La fase anterior de la recerca ens va permetre saber quina era la percepció que els tutors de centre i els estudiants tenien del Pràcticum i dels elements que incidien en la transferència de competències dins d'aquest espai formatiu. A partir de les seves aportacions, i a partir d'un procés de la percepció de l'experiència en la conceptualització de la pràctica, alguns membres de l'equip docent vam analitzar la informació des de la responsabilitat institucional i curricular per configurar la finalitat i els eixos temàtics dels quaderns.

El perquè dels quaderns:

- Donar a conèixer quins són els referents teòrics que fonamenten la formació pràctica en el si de les pràctiques externes.
- Definir les funcions i responsabilitats dels diferents agents que hi intervenen.
- Explicitar les competències que volem que l'estudiant transfereixi.
- Descriure l'itinerari formatiu que hauria de seguir l'estudiant tenint en compte la seva singularitat.
- Seqüenciar la complexitat del procés de la formació pràctica i de la seva evolució, matisant com es predefineixen les funcions i responsabilitats dels actors en cada fase.

Els eixos temàtics dels quaderns

- *El context institucional del Pràcticum.* Qualsevol proposta formativa s'emmarca en un context. El fet de presentar-lo i descriure'l permet poder tenir els referents en els quals s'inscriu la formació. Els estudis en què es troba i el perfil del professional que pretén formar ens permeten compartir les competències transversals i les pròpies com a

ensenyament. Des d'aquestes competències podrem concretar i especificar les que són pròpies del Pràcticum com a assignatura i les que pot aportar el centre col·laborador i la universitat. També és convenient poder situar el Pràcticum en el conjunt d'assignatures (de formació bàsica, obligatòries i optatives) i conèixer les relacions que estableix amb cadascuna. Aquestes competències del grau d'Educació Social i les seves assignatures estan lligades a l'estructura curricular, seguint una lògica que, a partir de la formació bàsica, evoluciona cap a la formació específica, per concretar-se en la pràctica professional, el Pràcticum. En definitiva, s'ha de poder concretar quina és la nostra opció formativa i quin és l'educador o l'educadora que volem formar.

«Els dos primers cursos fonamenten les bases de la professió amb diverses matèries amb components tant de reflexió teòrica com de pràctica per anar proporcionant a l'estudiant la caixa d'eines per poder dur a terme les pràctiques externes. Aquestes es desenvoluparan en el tercer i quart curs, juntament amb assignatures optatives que, principalment, aprofundeixen en els espais professionals. Així, els cursos i fins i tot els semestres tenen un sentit que va des de la generalitat de la professió fins a l'especificitat de la professionalització.»
(Novella; Freixa; Pérez Escoda, 2010, p. 16)

— *Els agents implicats. Què vol dir ser tutor o tutora del centre? I què vol dir ser centre col·laborador? Què vol dir ser estudiant en pràctiques?*

Els implicats en el procés de la formació en pràctiques han de poder reconèixer i definir el seu rol, i identificar quines responsabilitats tenen i de quina manera les volen exercir.

La persona tutora configura el primer model professional de l'estudiant: és el mirall que li retorna una manera de fer, d'actuar i de ser professional; és un adult amb competències professionals que l'acompanya i el guia; és un futur company de professió que comparteix els seus coneixements, habilitats i actituds. Té unes funcions respecte a tot el procés del Pràcticum que ha de conèixer abans d'acceptar o no la tutorització de l'estudiant en pràctiques. Però també ha de ser conscient que no desenvoluparà les seves funcions en solitari, sinó que cal que s'hi impliqui, directament i indirectament, tot el centre de pràctiques. El tutor del centre ha de prendre lliurement la decisió d'acompanyar en la formació d'un estudiant. I el centre de pràctiques, impulsor i particip d'aquesta responsabilitat formativa, li ha de poder donar suport per desenvolupar aquesta funció.

L'estudiant, per la seva banda, també ha de definir el seu grau de compromís i ha de definir el grau d'implicació que vol assumir dins del procés formatiu. És el protagonista, i com a tal ha de ser activista dins del seu procés d'aprenentatge, tant en el centre de pràctiques, com en els seminaris formatius de la universitat i en el treball personal. En tot aquest procés l'estudiant va canviant, va situant-se en una altra mirada i des d'una altra mirada. Va configurant el seu aprenentatge des de la transferència de competències.

— *La formació pràctica i la transferència de competències*

L'estudiant arribarà al centre amb algunes de les competències transversals o específiques del grau ja adquirides o en procés de desenvolupament. Són les competències bàsiques. A partir de totes aquestes competències, i en l'escenari del Pràcticum, l'estudiant haurà d'anar desenvolupant les competències específiques de la professió. El tutor —i també el centre de pràctiques— li facilita una sèrie de continguts formatius propis de l'àmbit d'intervenció i de l'exercici professional. Però, a més a més, li permet en la quotidianitat pràctica transferir allò que ha après. A partir del coneixement i seguiment de l'estudiant, el tutor identifica les competències que creu que són necessàries per a la seva formació pràctica. La identificació i la formulació de les competències que necessita desenvolupar l'estudiant o en les quals cal que aprofundeixi, facilitaran la planificació de la seva transferència. La responsabilitat dels agents implicats és articular el que passa en el marc dels diferents espais formatius vinculats a les pràctiques perquè sigui possible la transferència de competències.

— *Com s'ha de desenvolupar la funció docent? Diferents moments de la funció de l'exercici docent*

La funció docent es desenvolupa en el procés de la formació pràctica, des del primer contacte amb l'estudiant fins al moment de l'avaluació final. En aquest procés, el tutor o la tutora del centre, com a docent i a partir de la planificació de la funció docent, identifica les estratègies per acompanyar la transferència de competències. La funció docent des del tutor professional pot tenir diversos estils, però tots garanteixen l'acompanyament de l'estudiant en el seu procés formatiu, la incorporació en l'acció, el seguiment i l'avaluació. Així mateix, per desenvolupar la funció docent necessita conèixer els continguts formatius que ens proposem des de la proposta curricular de la titulació d'Educació, i com els impulsem en l'espai d'aula

a partir de la simulació de reunions de treball d'un equip professional. Entenem que són elements clau de la funció docent.

És fa necessari reconèixer el procés de la formació de pràctiques com un mapa organitzatiu i funcional des d'on el fet d'articular les funcions dels diferents agents implicats i els espais formatius afavoreix la transferència de competències. Ser coneixedors dels moments significatius que afavoreixen la immersió en la pràctica professional i la transferència de competències permet als agents poder dissenyar l'escenari formatiu per afavorir i impulsar l'aprenentatge de l'estudiant. Cal reconèixer moments com ara el primer contacte, l'acollida, l'acompanyament en la quotidianitat de la pràctica professional, el seguiment de l'aprenentatge, el seguiment i traspàs de responsabilitats, i l'avaluació.

4. Desenvolupament del projecte: fases, accions i calendari

El projecte es va iniciar el mes de setembre de 2010 i va finalitzar el juliol de 2011. En aquest període hi han participat els agents següents:

Estudiants de 3r curs de diplomatura. D'un total de 160 matriculats:

- Han respost el qüestionari 36 estudiants.
- Han participat en els grups de discussió sis grups de 12-13 estudiants, amb un total de 72 estudiants.

Tutors-professionals dels centres col·laboradors. D'un total de 140 centres, han participat en el qüestionari 50 professionals.

Equip docent del Pràcticum d'Implicació. Configurat per 13 docents, d'aquests han participat activament en el projecte un total de 10 tutors de centre.

Les fases que ha seguit l'estudi han estat les següents:

Fase 1 Implementació del quadern formatiu: estudi de l'aplicabilitat pràctica (octubre–desembre).

- 1.1 Presentació del quadern formatiu de cada agent i definició del treball en l'acció.
- 1.2 Implementació dels quaderns i anàlisi de les pràctiques formatives a cada un dels escenaris de les pràctiques (centre, seminaris-UB i treball personal).
- 1.3 Sessions de l'equip docent. Anàlisi i avaluació del procés.

Fase 2 Pràctica docent en els seminaris de pràctiques i relació amb els agents implicats en el Pràcticum (setembre – maig).

- 2.1 Intervenció a les aules.
- 2.2 Relació amb els tutors-professionals.
- 2.3 Treball personal de l'estudiant.
- 2.4 Sessions de l'equip docent. Anàlisi i avaluació del procés.

Fase 3 Estudi de la utilitat dels quaderns formatius per a la transferència de competències en el Pràcticum.

- 3.1 Construcció dels qüestionaris.
- 3.2 Administració del qüestionari a tots els agents implicats en el curs acadèmic.
- 3.3 Buidatge i anàlisi del qüestionari.
- 3.4 Triangulació de la informació dels grups deliberatius i del qüestionari.
- 3.5 Redacció de les conclusions i identificació de propostes de millora.

Fase 4 Disseny i redacció final dels quaderns formatius i presentació dels resultats.

- 4.1 Reformulació de la proposta del quadern formatiu.
- 4.2 Presentació pública dels quaderns a l'inici del curs 2011-12 a tots els agents.

5. Resultats del procés de validació dels quaderns

A continuació, presentem l'anàlisi de les aportacions de cadascú dels agents implicats en el projecte.

5.1 Valoració dels estudiants: qüestionari i grups de discussió

L'aproximació a les percepcions dels estudiants en relació amb el seu quadern de pràctiques la vam fer en dos moments. En un primer moment buscàvem més una reflexió individual, i en un segon moment, una construcció més col·lectiva del que havia estat el quadern.

Per això vam proposar dues tècniques de recollida d'informació. Enteníem el qüestionari com un exercici exploratori que haurien de fer els estudiants prèviament al grup de discussió, que seria de caràcter obert i que utilitzaria els mateixos eixos (exercici exploratori i grup de discussió). A continuació, ens endinsem en cada una d'aquestes tècniques i en els resultats que ens han aportat.

5.1.1 El qüestionari a estudiants

Els objectius del qüestionari per als estudiants són:

- Conèixer la percepció i valoració que tenen del quadern.
- Identificar a quins aspectes dóna resposta el quadern.
- Proposar millores a partir de l'ús i l'experiència que han tingut.

Qüestionari

Com a estudiant de pràcticum, què en penses, del quadern de pràctiques?

Ens interessa molt conèixer la vostra valoració sobre aquest material per tal que sigui útil i que sigui un suport en el procés del Pràcticum. Ens proposem recollir elements de millora per tal de poder-hi incorporar modificacions perquè aquest material aconsegueixi la seva finalitat. Per això, necessitem que les vostres aportacions siguin sinceres i argumentades. Moltes gràcies per la vostra col·laboració!!!

1. El quadern de pràctiques m'ha servit per...
2. Especialment l'he utilitzat per...
3. Ho he fet de forma autònoma o en el grup del seminari?
4. El quadern respon a les meves preguntes sobre el Pràcticum? De quina manera?
5. El quadern respon a les meves preguntes sobre el seminari? De quina

- manera?
6. El quadern respon a les meves preguntes sobre la meva estada al centre? De quina manera?
  7. El quadern respon a les meves preguntes sobre el meu treball autònom? De quina manera?
  8. M'han quedat respostes sense contestar? Quines?
  9. Em sembla que el format del quadern és (pots fer referència al volum d'informació, als esquemes, citacions, gràfics, etc.)
  10. Quin creus que és el millor moment per lliurar el quadern (en el moment de l'assignació de centre de pràctiques, a principi del període del Pràcticum,...)
  11. Com s'hauria de presentar? (Per exemple, relacionant els tres quaderns o d'alguna altra manera?)
  12. Qui hauria de fer aquesta presentació? (els tutors, la coordinació, els companys de cursos anteriors...)
  13. Recomanaria afegir o treure en el quadern de pràcticum...
  14. Alguna observació més...

El qüestionari es va aplicar en cada un dels seminaris, i el tutor de la UB va ser l'encarregat de repartir-los i recollir-los prèviament al grup de discussió. Aquest instrument es va aplicar la primera quinzena de maig. Dels dotze grups que hem tingut de pràctiques, només s'ha recollit en quatre seminaris. Així, tenim un total de 34 estudiants que han respost el qüestionari.

Percepció que tenen els estudiants del quadern i valoració que en fan.

En relació amb les dues primeres preguntes del qüestionari (1. El quadern de pràctiques m'ha servit per...; 2. Especialment l'he utilitzat per...), val a dir que els resultats són, de manera global, força positius pel que fa a la valoració que fan els estudiants del quadern de pràctiques. Així doncs, apunten majoritàriament la utilitat del quadern i, destaquen, sobretot, el seu valor com a document de guia, orientació i pauta per tenir en compte a l'hora d'ubicar-se i treballar en els diferents espais durant el procés de pràctiques:

- *Especialment l'he utilitzat com a guia de les meves pràctiques i per consultar alguns dubtes determinats sobre el funcionament de les pràctiques. [2E5, 2]*
- *Al principi, per orientar-me sobre què havia d'esperar de cada espai. [1E32,2]*
- *Per guiar-me en el meu procés d'aprenentatge i intervenció en el meu lloc de pràctiques, ja que m'ha ajudat a clarificar com havia de ser aquest procés i les etapes que el formen; també l'he utilitzat molt per aprendre quines actituds o competències havia d'anar adquirint. [2E8, 2]*
- *Al començament de les pràctiques, com una eina orientadora d'ítems decisius per treballar durant el curs (competències, seminaris, diari de camp, capacitats i reptes, valoració i avaluació), i seguidament l'he utilitzat per conèixer competències noves,*

assolir una perspectiva coordinada entre centre, tutor de pràctiques i tutories del pràcticum. [2E9, 2]

Ja de manera més concreta, els estudiants fan referència, en algunes de les respostes, als valors del quadern en el seu procés de formació. És a dir, concreten la diversitat de moments, aspectes o situacions en què han utilitzat de forma més clara el contingut del quadern.

- *Fer-me una idea sobre com aniria el Pràcticum III i en què consistiria, saber en què consistirien els seminaris i quina finalitat tenien, conèixer el procés a portar a terme per començar les pràctiques al centre, m'ha ajudat a aclarir quines competències hauria de tenir o adquirir durant el curs i les pràctiques, m'ha ajudat bastant a aclarir dubtes a l'hora d'elaborar el diari de camp i la memòria de pràctiques, i també m'ha servit per conscienciar-me de la importància de tenir una actitud totalment observadora i reflexiva durant aquest curs. També m'ha servit bastant a l'hora de clarificar quin havia de ser el meu procés i paper en el lloc de pràctiques i m'ha proporcionat eines per adquirir una actitud més reflexiva i crítica davant tot allò que em puc trobar en les pràctiques. [2E8, 1]*

En aquest sentit, un dels aspectes més subratllats és el valor del quadern com a guia i orientació en l'elaboració de la memòria o projecte de millora que han de presentar:

- *Tenir una pauta per a la realització del projecte, podent ordenar les idees, els objectius generals i específics, l'ordre que haig de seguir, valorar les experiències o els exemples que hi ha i poder traspasar-los a la realitat o, almenys, tenir un altre punt de vista o un punt de reflexió. [11E30,2]*
- *Especialment l'he utilitzat per realitzar la memòria de pràctiques, ja que et proporciona alguna pauta o alguns punts imprescindibles a l'hora de fer un treball d'aquest tipus. A més, et fa reflexionar sobre la teva estada al centre, les teves expectatives inicials, les teves competències... El fet d'autoavaluar-te fa que immediatament pensis i reflexionis sobre la teva estada al centre i sobre la teva pràctica educativa. [2E1, 2]*
- *A l'hora de fer el projecte i la memòria de pràctiques. Més que res perquè en aquest hi havia alguna guia que en el moment de fer el projecte era de molta utilitat. [2E2, 2]*

També de manera bastant constant apareix la idea que el quadern permet visualitzar i prendre consciència de la transferència de competències adquirides al llarg de l'ensenyament:

- *El quadern de pràctiques m'ha servit per tenir una guia de quines competències he d'assolir a les pràctiques i avaluar-les. [2E3, 1]*
- *Reflexionar sobre las competencias básicas adquiridas a lo largo de la diplomatura. Pero sobre todo para profundizar en el sentido del prácticum y para poder resignificar conceptos y aprendizajes. [6E11, 1]*
- *Tenir una perspectiva molt àmplia de les pràctiques i el procés que es porta a terme. Llegint-lo una vegada començat les pràctiques m'ha fet reflexionar sobre el procés que vaig fer jo particularment i he pogut identificar algunes coses que podria millorar, ja que encara hi sóc a temps. Sobretot gràcies a l'apartat de competències he pogut identificar aquelles que no estic desenvolupant a les pràctiques i encara puc treballar-les. [11E21, 1]*

O en relació amb els aspectes d'avaluació, en què destaca el paper actiu dels mateixos estudiants com a agents del procés educatiu, l'autoavaluació:

- També l'he utilitzat per fer l'avaluació, ja que hi ha els punts i els interrogants organitzats d'una forma que recull tots els aspectes avaluable més importants. I això facilita la tasca i evita que t'oblidis de comentar coses, vivències, aprenentatges, situacions... [11E29, 1]
- Especialment l'he utilitzat per autoavaluar-me durant les pràctiques. [2E3, 2]
- Per adonar-me que feia coses de forma intuïtiva. El quadern m'ha ajudat també a avaluar el procés i a poder parar per reflexionar. [11E27, 2]

I, fins i tot, hi ha estudiants que apunten com el quadern de pràctiques els ha permès prendre consciència de la perspectiva o el model de pràctiques en el qual han participat com a agents actius:

- Conocer cuál es la propuesta que se hace desde la universidad para el proceso de prácticas, la finalidad y los objetivos de los diferentes espacios que componen el prácticum y las diferentes funciones que tienen o tendrían que cumplir tanto los centros y sus profesionales, como la universidad y los encargados del prácticum dentro de la misma y, por supuesto, lo que se espera del alumno y de su proceso de aprendizaje. [11E28, 1]

En tot cas, tal com s'enunciava al principi, resulta mínim el percentatge dels estudiants que expressen que no han utilitzat el quadern de pràctiques en cap moment del curs i que, fins i tot en alguns casos, no el consideren necessari.

- Ben poc. Sincerament, no l'he utilitzat. [6E12, 1]
- No gaire cosa ja que està enfocat pel grau. [6E19, 1]
- L'he utilitzat ben poc per no dir gairebé gens. Sobretot al principi, quan se'ns va explicar perquè servia, vaig fer-hi un parell de llegides i prou. Em va servir com a orientació al principi. [11E22, 1]

En aquest cas, també hi ha alguns estudiants que especifiquen una mica més les seves respostes, adduint els arguments que no els han permès extreure el màxim de profit al quadern que se'ls proposava. El temps, tant pel moment com per les possibilitats reals de treballar-lo, és l'aspecte que acapara més comentaris en aquesta direcció:

- D'haver-lo tingut molt abans de començar les pràctiques m'hauria servit per ordenar el meu espai de treball, on sempre tot transcorre amb moltes preses. M'hauria ajudat a la reflexió en tenir una perspectiva més gran de tot el procés. [11E27, 1]
- Considero que al cuaderno de prácticas no le he sacado mucho provecho, ya que lo dejé en un rincón hasta que se nos propuso en el seminario tratarlo en una sesión, momento en el que yo prácticamente ya había finalizado el periodo de prácticas. He de decir que posiblemente si en las prácticas hubiera tenido algún problema que no hubiera sido resuelto lo hubiera ojeado en busca de soluciones, aunque este no ha sido el caso y las dudas encontradas me las ha ido resolviendo la tutora de la facultad. Por otro lado, considero que lo que dice el interior es la misma información que se nos da en los seminarios, considerando que no aporta grandes ideas. [1E31, 1]

- *Sincerament, l'he llegit per fer aquest exercici d'avaluació. Però ara m'hauria agradat haver-lo llegit abans per haver aprofitat els consells que penso que, a banda de ser molt clarificadors, orienten i poden ajudar-te molt com a estudiant a situar-te davant les pràctiques de forma adequada, sense oblidar la gran part formativa que ha de tenir (no és tan sols posar en pràctica allò après als cursos anteriors, sinó que és una font molt rica de coneixement).* [11E21, 2]

Per acabar, i partint de les respostes a la tercera pregunta del qüestionari (3. Ho he fet de forma autònoma o en el grup del seminari?), es visualitzen les diferents formes d'abordar els quaderns al llarg del curs i en els diferents grups de pràcticum. En aquest sentit, majoritàriament, apareix la idea que els quaderns s'han treballat o haurien de treballar-se de manera paral·lela i equilibrada tant manera individual (treball autònom) com col·lectiva (seminaris).

- *Una mica de tot. Amb el grup de seminari per aclarir dubtes, amb la meva tutora del centre, però sobretot dedicant algunes estones lliures que tenia en les hores de pràctiques.* [2E4, 3]
- *Realment, ha estat un 50%: de forma autònoma perquè dins el meu lloc de pràctiques em trobo jo mateixa davant totes les adversitats i els diferents reptes que es presenten als nous aprenentatges, i això fa d'aquesta acció el «busca't la vida» intentant buscar recursos per tots els cantons (un d'ells, per tant, recórrer al quadern de pràctiques). Però per un altre cantó també s'ha de dir que la nostra tutora de la UB ha vetllat en tot moment perquè poguéssim aprendre al màxim d'aquesta experiència i ha fet que ens documentéssim a totes hores. A tot això s'ha de sumar la quantitat de diàlegs, testimonis, debats... que s'han realitzat per poder gaudir i enriquir-te alhora del teu propi company i la seva experiència en cada un dels àmbits de pràctiques.* [2E7, 3]
- *En mi grupo de seminario lo hemos trabajado a nivel individual y grupal, es decir, en casa lo tuvimos que leer y hacer un pequeño análisis, poner cosas que nos llamaban la atención, que cambiaríamos... Posteriormente empleamos una sesión del seminario para ponerlo en común.* [1E31, 3]

En tot cas, força estudiants expressen que en realitat el quadern ha tingut un paper més rellevant en el treball individual o autònom:

- *Ho he fet de forma autònoma, i al metro. M'agrada destacar això últim, ja que crec que no totes les lectures es poden emportar al metro, i que aquesta n'hagi estat una vol dir que és molt clara i entenedora.* [11E21, 3]
- *De forma autònoma, en el seminari no l'hi hem donat gaire cabuda. Un dia amb la tutora el vam fullejar...* [11E22, 3]
- *Bàsicament de forma autònoma, utilitzant el que necessitava del guió en el moment que ho necessitava, tot i que també hi ha elements interessants per valorar amb el grup, com per exemple el primer dia, com «encaixem» dins l'equip, la gent que coneixem, les experiències formatives i vivencials que ens ajuden en la feina educativa, entre d'altres.* [11E30, 3]
- *Ho vaig fer de forma autònoma, sobretot quan em sentia una mica perdut i no acabava de trobar-me còmode.* [1E32, 3]

Són pocs, doncs, els casos en què els estudiants diuen que el quadern hauria de tenir com a lloc privilegiat per ser treballat de manera col·lectiva els seminaris. En tot cas, el

fet que així ho apuntin com a fita, no significa (segons les respostes) que sempre hagi estat d'aquesta manera.

- *Tant de forma autònoma com també amb el grup de seminari en una sessió. Encara que amb molta més profunditat amb el grup del seminari, en ser moltes més persones per compartir aquest tipus de document. [1E34, 3]*
- *De forma autònoma no. Crec que el seminari hauria estat un bon espai on treballar-lo, perquè si tan sols ens l'entreguen sense destacar-ne els punts que ens poden ser útils... sense fer una lectura guiada... Per mi mateixa no he trobat el moment per dedicar-me a llegir 50 pàgines a les quals no acabava de trobar un sentit ni una finalitat útil de cara a les meves pràctiques. [6E12, 3]*

El quadern dóna resposta a...

4. El quadern respon a les meves preguntes sobre el Pràcticum? De quina manera?

La majoria d'estudiants coincideixen a apuntar que el quadern ha respost a les seves preguntes sobre el Pràcticum. Podem articular les respostes en funció de dues línies principals. Per una banda, aquelles que donen resposta als interrogants sobre les pràctiques com a procés global. És a dir, la finalitat, els continguts, les diferents fases, els espais formatius, etc. I per una altra, aquelles que responen els interrogants relacionats amb l'estructura mateixa de l'assignatura del Pràcticum i l'elaboració de la memòria.

Trobem també, tot i que amb menys representació, alguns estudiants que sostenen que el quadern no ha respost totes les seves preguntes, però que ha trobat les respostes en la complementarietat del quadern amb els seminaris i els seus tutors. Una minoria contesta que el quadern no ha estat útil.

- És una guia que orienta el procés de les pràctiques
  - *Sí, com he comentat en les preguntes anteriors és una bona guia ja que t'orienta i et guia per poder desenvolupar les teves pràctiques amb èxit. [2E1, 4]*
  - *Realment el quadern de pràctiques és un document que a mi personalment m'ha servit moltíssim per ubicar-me primerament dins el context on aterrava com a estudiant en situació de pràctiques. Per un altre cantó les explicacions tant específiques però concretes i clares que ofereix ajuden molt a poder desenvolupar-te amb més tranquil·litat.*
Per fer una comparativa seria com una guia virtual dins l'assignatura del pràcticum. De quina manera? Mitjançant exemples, a nivell d'informació concreta, qüestionant situacions, etc. [2E7, 4]
  - *Sí, està ben explicat tot el que suposa el pràcticum, de quines parts i fases es compon, quin serà el procés en què hauríem de trobar-nos i quins són els convenis que ho regulen. [6E12, 4]*
- Dóna compte de l'estructura de l'assignatura i de l'elaboració de la memòria

- Sí. Més que res perquè t'ajuda i et condueix, per exemple en com fer una bona memòria o projecte, ja que té una pauta de com elaborar-los. A més a més, també comenta com ha de ser el perfil de l'educador/a, les competències que ha de tenir... i tots aquests aspectes serveixen per a la pràctica. [2E2, 4]
  - Penso que la funció que té el Pràcticum en aquest últim any queda bastant especificada, tant en què s'ha de tractar als seminaris com en les tutories i el treball personal d'acompanyament que té el tutor de la UB amb l'estudiant. [11E25, 4]
  - De fet, respon a les meves preguntes abans de plantejar-me-les. Em va resoldre molts dubtes que no m'havia ni plantejat, al principi ho vaig agrair molt. Sobretot a nivell d'organització i treball personal. [1E32, 4]
- No resol totes les preguntes però es complementa amb el seminaris
    - D'una part sí i de l'altra no. M'ha servit molt en el sentit de preparar-me davant diferents situacions i conèixer altres interpretacions d'una experiència com aquesta. Val a dir que no especifica en un àmbit concret, i has de saber adaptar-ho al teu centre i a la forma de treballar allà. [2E4, 4]
    - El quadern ajuda a resoldre moltes preguntes, però no totes; és la bona funció de la nostra tutora de pràcticum d'ajudar-nos a resoldre aquelles qüestions que no apareixen resoltes en el quadern. [2E9, 4]
  - No ha respost els interrogants
    - Força, dóna consignes sobre com s'ha de posicionar l'alumne i com establir un treball triangular (tutors i alumne) estructurat i complet. [6E13, 4]
    - No pot respondre a totes les meves preguntes. No hi ha cap quadern que t'indiqui què fer en tots els moments. La veritat és que no m'ha aportat gaire. [11E23, 4]
    - En realidad las dudas que he ido teniendo se las he planteado a la tutora, considero que es una forma de que si otras personas tienen las mismas dudas que yo nos podamos enriquecer todos de las respuestas. Además el trato con un tutor permite un feedback y la información se comprende mejor. [1E31, 4]

5. El quadern respon a les meves preguntes sobre el seminari? De quina manera?

Els entrevistats van contestar més taxativament a aquesta pregunta. Hi ha dues orientacions dicotòmiques clares. Els que responen afirmativament ho fan valorant que dóna les explicacions pertinents i les pautes necessàries per seguir els seminaris. Els que contesten negativament sostenen que aquesta part del quadern és massa sintètica. Tot i així, afirmen que van poder resoldre dubtes sobre l'objectiu, la dinàmica i el funcionament dels seminaris gràcies als tutors de la UB. En un espai intersticial trobem altres estudiants que es posicionen de manera ambivalent.

- Sí que respon: dóna les pautes principals i la dinàmica a seguir en els seminaris
  - Explica només en què consisteix el seminari i com funciona, considero que per ser un quadern dóna la informació necessària. Tots els altres dubtes que es puguin crear val la pena preguntar-los directament en el seminari. [2E5, 5]

- Sí, realment en el text està exposat d'una manera detallada tot el procés que s'utilitza en els seminaris i en l'acompanyament en l'alumne en les pràctiques. Penso que l'orientació que s'utilitza és l'adequada, ja que l'alumne que ha d'iniciar pràctiques planteja molts dubtes i la necessitat d'orientació. [6E10, 5]
- Sí, ja que et proporciona les suficients pautes per poder fer el diari de camp, com es treballarà en els seminaris, etc. [2E1, 5]
- Algunes sí. Sobre què es fa al seminari i com es treballa. [2E3, 5]
- També clarifica aspectes que després poden ser debatuts a classe, i ampliar la feina que després podem fer al lloc de pràctiques ens pot formar encara més. [11E30, 5]

▪ No respon: és sintètic i poc definit

- Bé, aquí potser és un pèl més fluix però simplement perquè t'explica com seran els seminaris... per a què serviran, què hi treballaràs, però tampoc està gaire ben definit. [2E2, 5]
- No. Em faltaria que em parlés més sobre allò que es tractarà en els seminaris. [6E17, 5]
- No ha respondido porque el seminario lo hemos ido haciendo nuestra sesión a sesión. [6E18, 5]
- El seminari no segueix el quadern. [6E19, 5]
- No, perquè hauria de ser un tema més ampli (seminari). [11E20, 5]

▪ Respon parcialment

- Responde parcialmente a mis preguntas sobre el seminario, ya que profundiza en puntos como los objetivos generales y específicos, el planteamiento del mismo... pero los contenidos o el desarrollo del seminario quedan muy abiertos. Así me pregunto: ¿el seminario me servirá para profundizar en los conocimientos adquiridos?, ¿posibilitará explicar con franqueza todo aquello que nos pasa durante las prácticas en el centro? [6E11, 5]
- Sí, però crec que es podria sintetitzar i concretar molt més la informació. [6E12, 5]

6. El quadern respon a les preguntes sobre la meua estada al centre? De quina manera?

Queda clar que el quadern, pel que fa l'estada al centre, és més que una guia per conèixer quin és el procediment que ha de seguir l'estudiant i què és el que pot esperar de la institució. Molts dels entrevistats van manifestar que, a més d'aquest aspecte imprescindible, el quadern els va ajudar a superar les pors i les incerteses pròpies del procés de pràctiques. En síntesi, els va donar seguretat.

▪ Respon a les preguntes de procediment: acollida, treball en equip, etc.

- Sí, descriu amb encert els processos d'acollida, treball amb l'equip, consolidació, avanç del projecte, culminació i altres elements del treball amb l'equip educatiu. Serveix a mode de guia del nostre propi recorregut, no només després o durant, sinó en tota la trajectòria, cosa que t'ajuda a reconsiderar, replantejar i preguntar-te coses; en definitiva, un aprenentatge constant. [11E30, 6]

- *El quadern em va ajudar a saber quins comportaments i quines ajudes havia de tenir del centre, al principi, no sabia si rebia el tracte que havia de tenir i em va orientar per saber què podia demanar i què estava de més. [1E32, 6]*
- Respon als aprenentatges que s'han d'assolir en el centre: funció educativa i competències
  - *Efectivament respon bastant a l'estada al centre de pràctiques. Sobretot et fa pensar sobre la tasca educativa que estàs duent a terme i això és molt important perquè hi vas donant voltes i procures cada dia millorar coses que potser no has acabat de fer bé. [2E2, 6]*
  - *La veritat és que durant les meves pràctiques m'he centrat en la meua formació com a educador. A aprendre com he de ser i com he de fer les coses i a plantejar-me uns objectius a l'hora de treballar amb persones. El quadern ha estat el meu reforç. [2E4, 6]*
  - *Sí. Sobre les competències que he d'adquirir com a alumna i com a futura educadora. [2E6, 6]*
- Document amb un contingut que dóna seguretat per al procés de les pràctiques
  - *Realment el quadern de pràctiques és un document que a mi, personalment, m'ha servit moltíssim per ubicar-me primerament dins el context on aterrava com a estudiant en situació de pràctiques. Per un altre cantó les explicacions tan específiques però concretes i clares que ofereix ajuden molt a poder desenvolupar-te amb més tranquil·litat. Per fer una comparativa seria com una guia virtual dins l'assignatura del pràcticum. De quina manera? Mitjançant exemples, a nivell d'informació concreta, qüestionant situacions, etc.[2E7, 6]*
  - *Responent a les preguntes 4, 5 i 6, el quadern ajuda a calmar els neguits del procés de pràctiques. Sobretot algunes dificultats que ens han anat sorgint. Els seminaris depenen molt de les ganes de compartir dels companys i de la tasca del tutor. I per altra banda, cada centre és una realitat diferent, i no es poden comparar. Sobretot, el quadern ajuda a veure que les pràctiques són un procés amb diferents moments, i que depèn de la filosofia del centre, de l'equip de professionals amb qui et trobes, i de les ganes que tu diposites en les pràctiques. [11E26, 6]*
  - *Fent referència a la resposta del punt 4, el quadern, un cop llegit, m'ha donat respostes a moltes preguntes i inseguretats que m'han anat sorgint en el curs de les pràctiques. A més a més, et permet adonar-te de si vas ben encaminat o no en el moment d'anar filtrant les tasques a fer per tal de poder ordenar-les. Jo, per exemple, em vaig trobar al principi amb la gran necessitat de primer documentar-me per ubicar-me i, a més, anar fent la part didàctica de la memòria, però per una altra part les meves tutores pensaven que no era el més adient i que potser havia de centrar-me més en la pràctica. Realment totes dues teníem raó ja que per una part és necessari documentar-se primerament, però per una altra part cal aprofitar les primeres 240 hores de pràctiques per tal de poder tenir el màxim de contacte possible amb la tasca directa de l'educador social. [11E29, 6]*
- L'experiència que suposa l'estada al centre és irreductible (no pot ser recollida en cap document)
  - *Crec que l'experiència al centre no s'aprèn en cap llibre ni dossier; el dia a dia, i el procés que se segueix durant la trajectòria de pràctiques és únic i personal. El quadern m'ha orientat i m'ha ajudat a establir uns ítems mínims. [2E9, 6]*
  - *Respon vagament, és complicat parlar de quelcom que encara no t'has trobat, cada casuística és diferent; tot i així l'única forma d'enfrontar-t'hi és fent-ho. [11E22, 6]*

- Poc. Sobretot et consola al començament en saber que hi ha situacions que et poden passar i és bo tenir aquesta primera lectura... Però poc més. [11E23, 6]
- No, les preguntes me les han anat responent les meves tutores de seminari. [6E12, 6]
- El tutor de centre, crec, és qui ha de respondre principalment les inquietuds suscidades en les pràctiques, com fer les coses i perquè. Aquest quadern dóna unes directrius generals, però cada centre requereix la seva adaptació. [6E13, 6]

7. El quadern respon a les meves preguntes sobre el meu treball autònom? De quina manera?

Per les valoracions que fan els estudiants en relació amb aquesta pregunta es pot dir que, de manera força generalitzada, es considera que el quadern aporta prou informació per poder dur a terme el treball autònom.

Algunes de les respostes posen l'accent en la importància que al llarg de tot el quadern es va donant a l'autogestió del propi treball durant les pràctiques, com a aprenentatge previ a l'exercici professional futur.

- El quadern ajuda a deixar clar que les pràctiques són un procés i un treball molt personal i que hem d'autogestionar-nos. [11E24, 7]
- Sí, perquè dóna pautes detallades de com ha de ser el treball personal de cadascú tant en l'àmbit de pràctiques com en el treball a la Universitat. [11E25, 7]
- Realment el quadern de pràctiques és un document que a mi personalment, m'ha servit moltíssim per ubicar-me primerament dins el context on aterrava com a estudiant en situació de pràctiques. Per un altre cantó les explicacions tan específiques però concretes i clares que ofereix ajuda molt a poder desenvolupar-te amb més tranquil·litat. Per fer una comparativa seria com una guia virtual dins l'assignatura del pràcticum. [2E7, 7]
- Jo sí que he notat el nivell d'autonomia que ens hem d'exigir des de les pràctiques, ja que al cap i a la fi som una part de l'equip que, tot i tenir un tutor/a de pràctiques, aprenem (i, per tant, treballem) de manera autònoma i hem d'anar espavilant-nos a ser capaços de realitzar nosaltres la nostra pròpia feina educativa, perquè serà així com en un futur ho haurem de fer professionalment i plenament. [11E30, 7]

Tot i el reconeixement per part dels estudiants de l'existència d'informació suficient per poder dur a terme el treball autònom, en la gran majoria de respostes es considera que no n'hi ha prou amb el quadern, i que la informació que aporta el tutor de la UB en el marc dels seminaris o en les tutories individualitzades es converteix no només en complementari, sinó en imprescindible per poder orientar bé el treball autònom, aclarir dubtes, reorganitzar el procés de treball personal, etc.

- El quadern et dóna una guia per seguir encara que durant el procés del treball autònom van sorgint dubtes i qüestions que el quadern no soluciona. [2E5, 7]
- Quizá este sea el apartado que más útil me ha parecido. Como alumna de prácticas, considero que muchas veces surgen dudas y cuestiones en el trabajo individual, por lo

que es importante tener una herramienta a la que acudir, al igual que acudimos al tutor de la universidad o del centro de prácticas. [1E33, 7]

- *Però a mi concretament també m'ha ajudat molt el guió de treball proporcionat per la tutora del pràcticum, poder parlar-ne als seminaris, sobretot aquest treball personal i així contrastar i complementar amb la resta de companys i poder fer tutories per a clarificar dubtes i obtenir suport en aquest llarg procés de treball personal. [2E8, 7]*
- *Però hi ha molts dubtes que apareixen que es van resolent amb els seminaris. [6E10, 7]*

Les respostes negatives a la pregunta general que es planteja en el qüestionari consideren que tota la informació referent al treball autònom no s'ha obtingut mitjançant el quadern, sinó a través dels espais de seminaris o a través del tutor de la UB.

- *No gaire, ja que potser és mitjançant el seminari que puc resoldre més dubtes. [6E15, 7]*
- *No, m'han aportat més els seminaris que el quadern, en aquest aspecte. [6E17, 7]*
- *Me ha sido de más ayuda el seminario práctico. [6E18, 7]*

La segona qüestió que es demanava als estudiants té a veure amb la manera que el quadern els ha ajudat a desenvolupar el treball autònom, és a dir, quines han estat les eines, estratègies i, proposades organitzatives que els han estat útils per dur a terme l'encàrrec de les pràctiques. Del total de respostes rebudes, podem diferenciar dues tipologies diferents. Una té a veure amb el conjunt de proposades, activitats i, exercicis que condueixen a l'autoreflexió i a l'autoavaluació al llarg del procés de les pràctiques:

- *Sí, hi ha activitats que t'indueixen a l'autoreflexió i autoavaluació. [2E1, 7]*
- *Et fa reflexionar sobre la tasca educativa, sobre tu mateix/a com a educador/a (autoavaluar-te), sobre com reacciones amb els/les usuaris/es, etc. [2E2, 7]*

L'altra tipus d'ajuda a l'hora de dur a terme el treball autònom són les proposades metodològiques i altres eines de treball: el guió per fer el treball, el diari de camp, pautes per fer el projecte d'acció, autoorganització de les tasques i la gestió del temps, exemples i situacions, etc.

- *Sí, per exemple: organització del treball. [11E20, 7]*
- *Ajuda a l'hora d'organitzar la feina a fer, com el diari de camp, la redacció de la memòria i el projecte de pràctiques. [11E26, 7]*
- *Sí. El quadern mostra en què consisteix aquest aprenentatge autònom, com l'hem de fer i com es materialitza; diari de camp, observació... [11E27, 7]*
- *Sí, d'una manera bastant productiva, amb molts exemples per veure't a tu mateix en el camp més autònom. [1E34, 7]*

Finalment, és important tenir en compte les apreciacions que fan alguns estudiants en relació amb la proposta que es fa des del quadern d'avaluar i veure com evolucionen les

seves competències personals i professionals. Les valoracions són positives i, fins i tot, es proposa que el test per avaluar les competències es faci amb molta més dedicació.

- *L'apartat d'evolució de les competències, crec que és una bona guia. [6E12,7]*
- *En aquest punt penso que m'hauria anat molt bé haver realitzat els tres tests sobre les meves competències i anar treballant la meva pròpia reflexió amb molt més temps i deteniment. Per una altra part és el que comentava abans, que sí que et guia perfectament en com organitzar-te des d'un inici fins un final. [11E29, 7]*

8. M'han quedat respostes sense contestar? Quines?

El 75% de les respostes que els estudiants han expressat en aquesta pregunta és NO. Argumenten que el quadern és força complet i, que davant de qualsevol mancança d'informació, dubte o necessitat d'aclariments, ha pogut recórrer al tutor de la UB, al tutor de centre o bé solucionar el problema en els espais de tutories i de seminaris.

- *Ara mateix penso que no, i si en tenia, per això hi havia els seminaris, també. [2E2, 8]*
- *En la meva opinió, entre el quadern de pràctiques, els seminaris i les tutories han anat sorgint totes les respostes a aquells dubtes o incertituds que m'anaven sorgint durant tot aquest procés d'aprenentatge. [2E8, 8]*
- *Valoro que el quadern de pràctiques és força complet i es detallen molts aspectes interessants per a saber. Així doncs, penso que no ha quedat cap resposta per contestar [2E7, 8]*
- *Potser sí, però mitjançant els seminaris les he pogut anar solucionant. [6E15, 8]*
- *No, perquè normalment tots aquells dubtes i inquietuds personals han estat comentats amb el tutor de pràctiques o amb la tutora de la UB. [11E25, 8]*
- *Els meus dubtes més grans han estat amb el projecte de millora i la resposta no era en el quadern... difícilment es pot donar resposta a tot, i per això hi havia les tutories. [11E27, 8]*
- *Seguro que se me habrá quedado alguna sin contestar, pero las cuestiones más relevantes las hemos ido tratando y resolviendo en nuestro grupo de seminario. [1E33 ,8]*

Tot i així, hi ha algunes respostes que aporten informació de possibles nous continguts que el quadern podria incloure en futures revisions i actualitzacions, com ara: com redactar el projecte d'acció, qüestions relacionades amb el rol que ocupa l'estudiant a les pràctiques i el fet de sentir-se educador, o casos en què el centre no compleix la seva funció formativa. També, altres preguntes i reflexions més subjectives que l'estudiant es fa al llarg del procés i que no queden reflectides en el quadern (la relació amb el tutor de pràctiques, decisions polítiques que afecten la quotidianitat de la pràctica educativa, etc.).

- *Sí. Una guia de com redactar el projecte. [2E3, 8]*
- *Sí, ¿cuál es el rol concreto del estudiante; alumno en prácticas que se ha de sentir educador? [6E11, 8]*
- *La pregunta que m'ha quedat sense contestar és què passa quan el centre de pràctiques no està complint amb els mínims que s'estableixen per a una formació. No es*

regula això gaire bé, o almenys al quadern no s'hi fa referència, i penso que pot ser una realitat que alguns estudiants i estudiantes es poden trobar. [11E21, 8]

- *Moltes. Incerteses, aspectes que has de decidir i el quadern no te'ls contestarà. Són més subjectives, més de la relació amb l'equip de la tutora de pràctiques, aspectes polítics que tenen relació amb la presa de decisions i davant la qual et sents impotent, ja que no canviarà en res i al quadern això no està previst... Són coses del dia a dia i depèn de l'espai de pràctiques. [11E23, 8]*

Millores que proposen els estudiants

9. *Em sembla que el format del quadern és (pots fer referència al volum d'informació, als esquemes, les citacions, els gràfics, etc.).*

De manera general, els alumnes destaquen que l'extensió és adequada tenint en compte tot el material, els exercicis i les dinàmiques que aporta. A més, en destaquen la utilitat i pertinència dintre del procés de pràctiques:

- *Adecuado en relación al volumen de información; los gráficos son muy interesantes ya que permiten obtener de una forma rápida información sobre los diferentes contenidos tratados en el mismo. Del mismo modo, la estructura del mismo facilita su lectura, así como el desarrollo de los contenidos. [6E11, 9]*
- *Penso que està prou bé, com ja he comentat anteriorment; és una bona guia per a l'estudiant de pràctiques. De fet, crec que tot estudiant se l'hauria de llegir i hauria de seguir les activitats proposades, ja que t'ajuden a reflexionar sobre la teva pràctica educativa i això mai està de més, al contrari, amb el diari de camp i amb les activitats (sobre les competències, expectatives) et fas la teva pròpia avaluació i, en conseqüència, fa que reflexionis sobre la teva estada al centre de pràctiques. [2E1, 9]*

Alguna aportació apunta a l'esquema que es donava anteriorment als estudiants com a petita guia del Pràcticum i el compara amb el quadern de pràctiques presentat, tot destacant:

- *Jo n'havia anat utilitzant un altre, de quadern, almenys al principi de les pràctiques, de només dos fulls, molt més esquemàtic, i primerament em va sorprendre la quantitat d'informació. Més tard he anat veient que aquest volum d'informació es basa no només en com ha de ser el projecte o l'experiència, sinó també en el camí, quines eines, aprenentatges o elements educatius podem trobar, incorporar o aportar a les pràctiques per fer-les més profitoses, i realment hi ha tants elements d'estructura, com de teoria per aplicar, com exemples. Aquests últims m'han servit per posicionar-me i veure'm abans i ara en el meu paper a les pràctiques i com a educador. [11E30, 9]*

En relació amb la presència de gràfics i esquemes, els alumnes destaquen la utilitat i el dinamisme que imprimeixen al document. Alhora, es destaca que ajuden a aclarir el cos teòric present en els diferents apartats del quadern:

- *És adequat. Penso que el Pràcticum en sí és una assignatura molt potent que engloba molta informació per transmetre i el quadern de pràctiques facilitat manté un vocabulari clar i gens pesat. És específic i contundent en allò que vol transmetre. Les cites que*

mencionen, els exemples que apareixen i les diferents taules que mostren per classificar de la millor manera tot el cúmul d'informació que es vol donar, han estat al meu parer una de les opcions més encertades i amb resultat, almenys per a mi. [2E7, 9]

- *Em sembla que està prou bé respecte a tota la informació que proporciona i que està prou complementat amb gràfics i esquemes que fan més clarificadora la informació proporcionada. [2E8, 9]*
- *El quadern està molt ben estructurat, redactat i il·lustrat amb esquemes que ajuden a comprendre el contingut. És un document al qual penso que tots els alumnes d'educació social n'haurien de tenir accés. [6E10, 9]*

10. *Quin creus que és el millor moment per lliurar el quadern (en el moment de l'assignació de centre de pràctiques, al principi del període del pràcticum...)?*

De les respostes aportades pels alumnes es desprèn que la gran majoria valora com a moment més idoni el moment abans de la selecció dels àmbits de pràctiques:

- *Abans de començar la teva experiència com a educador/a social en el centre de pràctiques, ja que així tens una bona referència i una bona guia per començar-hi a treballar. [2E1, 10]*
- *La veritat és que si ens centrem en el que explica el quadern, aquest s'hauria de donar abans que els alumnes escollissin l'àmbit de pràctiques, ja que dins el quadern es parla de les eleccions que vull fer com a protagonista de les pràctiques. [2E3, 10]*
- *Crec que el millor moment per lliurar el quadern és just al final del 2n curs, quan s'està en procés de l'elecció de l'àmbit de pràctiques; per tant, abans d'iniciar el Pràcticum III. [2E5, 10]*
- *El millor moment crec que seria abans d'escollir el centre de pràctiques, perquè d'aquesta manera sí que es podria convertir en una guia que et clarifiqués i respongués molts dubtes que tens abans d'escollir el centre i un cop escollit. Això generaria que et poguessis familiaritzar amb ell i saber que és una ajuda en el teu procés. [6E12, 10]*

Alguna proposta va més enllà i planteja introduir aquest instrument durant el segon curs amb els arguments següents:

- *Penso que el millor moment per fer entrega del quadern de pràctiques seria cap el segon any de pràcticum. Per què? Per poder treballar tots els continguts a nivell individual i grupal. D'una banda, amb el grup classe aprofundir en tot allò que es desprèn del contingut de l'assignatura i tot el procés que comporta la realització d'unes pràctiques, i, a nivell individual, poder recollir les diferents inquietuds personals i dels companys, pors, interrogants que sorgeixen... I tot això amb quin objectiu? Amb l'objectiu de poder crear d'aquesta manera entre tots una clara idea d'allò que ens trobarem a tercer i en les pràctiques. Valoro que arribem molt perduts i és massa la quantitat de feina, acció i responsabilitat que recau en un mateix. [2E7, 10]*

Aquesta idoneïtat en el moment de presentar el quadern respon a la utilitat que li atorguen els alumnes com a guia que orientarà el treball que caldrà desenvolupar al llarg de les pràctiques de tercer i com una aproximació a les competències professionals dels educadors i educadores socials.

Altres aportacions rellevants destacables, de les opinions recollides se centren en la distribució del material per fases i períodes formatius del grau.

- *El momento de asignación del centro de prácticas podría ser un buen momento, ya que es entonces cuando los alumnos pueden empezar a hacerse una idea de lo que van a tener que hacer en sus prácticas dependiendo del centro que haya sido asignado. De todas formas, al ser un documento de una extensión amplia podría ir trabajándose en grupos con anterioridad a empezar las prácticas, en seminarios o algo parecido. [11E28, 10]*
- *Al principi del Pràcticum, ja que d'aquesta forma tens molt més temps de fer-te'l teu i de guiar-te i centrar-te més concretament i amb més facilitat en la temàtica que vols treballar en un futur. I sobretot per fer-lo servir. Si et donen el quadern el primer any de carrera i autònomament ja el comences a treballar, per un cantó t'ajuda a perfilar més ràpid el teu àmbit d'interès, si encara no ho tens clar, i per un altre cantó, pots anar treballant en el punt de documentació any rere any, de forma que quan s'arriba a l'últim any, ja només et cal poder comparar tota la teoria amb la pràctica i a la vegada poder gaudir molt més de les pràctiques en el moment de pràctiques. [11E29, 10]*
- *Se'n podria donar una part a l'inici i una altra a mig període de pràctiques. D'aquesta manera es podria fer un recordatori i per tant un seguiment més continu. [11E22, 10]*
- *Jo potser en lliuraria una part introductòria, explicativa de la realitat de pràctiques, quan s'assigna el centre, una altra durant la trajectòria, com a eina comparativa de la feina que s'està fent, i una altra quan quedi poc per acabar, per concloure, valorar i comparar els aprenentatges i la feina feta. [11E30, 10]*

11. Com s'hauria de presentar? (per exemple, relacionant els tres quaderns o d'alguna altra manera?)

La majoria de respostes s'orienten a mantenir el mateix format que el que s'ha utilitzat aquest any, si bé hi ha matisos:

- *Tal com se'ns ha presentat aquest any. [2E1, 11]*
- *Jo penso que tal com ens ho han fet presentar aquest any està bastant ben formulat, sincerament. [2E2, 11]*

Altres aportacions apunten als temps de la formació del grau i al seu caràcter de guia per al procés d'aprenentatge:

- *S'hauria de presentar cada quadern a l'inici de cada etapa del procés. És a dir, la primera secció abans d'iniciar el procés de pràctiques; la segona secció del procés on explica el funcionament del seminari i de les pràctiques al centre presentar-lo a l'inici de les pràctiques, i la part més avaluativa al final del procés. [2E3, 11]*
- *S'hauria de presentar com una guia per al procés d'aprenentatge durant les pràctiques. [2E6, 11]*

En relació amb els interlocutors que haurien de presentar aquest materials, els alumnes atorguen protagonisme al tutor de la UB, ja que aquest pot ajustar la presentació de l'eina tenint en compte les particularitats de cada espai o àmbit de pràctiques:

- *Crec que seria important que la tutora del pràcticum de la UB anés al centre de pràctiques a fer-li cinc cèntims al tutor del centre de pràctiques mentre li dona el quadern, ja que potser, en no realitzar aquesta «formalitat» el tutor ni s'ho mira. A banda de resoldre petits dubtes entre tots tres (tutor de la UB, tutor de centre i alumne). [11E23, 11]*
- *Cada quadern s'hauria de presentar en el seu context natural i amb les persones corresponents. I fer-ho així d'una manera més personal. Se li donaria encara més importància al document esmentat. [1E34, 11]*

I finalment, en relació amb la presentació conjunta dels tres documents, els alumnes proposen que es presentin tots tres alhora per plasmar-ne el caràcter complementari i integral:

- *Si es refereix a si penso que està bé que s'entreguin les tres parts juntes, penso que sí; almenys des del meu punt de vista crec que el tenir perspectiva és quelcom molt positiu. I encara que potser encara quedi molt per a l'arribada al centre, això et pot orientar i ja el tens present per quan arribi aquest moment. Per altra banda, crec que tots estudiem amb el propòsit d'arribar a la pràctica, no al Pràcticum, sinó a l'espai d'intervenció educativa. [11E21, 11]*
- *Creo que debería haber una unión entre los tres cuadernos ya que en definitiva son las tres partes que van a influir en todo el periodo de prácticas. [11E28, 11]*

12. Qui hauria de fer aquesta presentació? (els tutors, la coordinació, els companys de cursos anteriors..., etc.)

La major part dels estudiants creuen que els millors portaveus són els tutors, però també aposten per companys de cursos anteriors.

- *Penso que una mica entre tots. Per una banda, els tutors i la coordinació sí que haurien d'encarregar-se de la redacció i organització dels continguts, però també penso que l'alumnat de cursos anteriors podria donar la seva pròpia visió sobre la seva experiència. [2E1, 12]*

Veuen els tutors com a sistematitzadors de la informació i creuen que els companys de cursos anteriors podrien aportar la part més vivencial del seu procés de pràcticum, que podria estar recollida en el mateix quadern i que els ajudaria a viure el procés de les pràctiques i a resoldre dubtes més personals.

- *Això hauria de ser un treball conjunt i cooperatiu. Els tutors i les tutores haurien de ser els encarregats de l'assistència activa a les sessions i, a més a més, conjuntament amb la coordinació, haurien de fer el redactat i programar l'organització de les sessions. Per altra banda, mai està de més nodrir-se d'experiències d'altres persones i aprendre de les seves vivències, per això penso que també seria enriquidor que ex alumnes també assistissin de tant en tant per explicar-nos la seva evolució. [2E2, 12]*
- *Els tutors et poden donar el seu punt de vista d'un caràcter més «professional» i els companys anteriors, en tenir molt presents les seves pràctiques, poden explicar-nos de manera detallada la seva vivència i d'una forma més propera. [2E4, 12]*

- *Que lo hicieran los compañeros de cursos anteriores me parece una buenísima idea, ya que ellos acaban de pasar por algo que vamos a pasar nosotros y pueden ser de gran ayuda para resolver dudas, relajar la posible ansiedad ante lo que nos vamos a encontrar,... Además a la hora de asignar plazas, que no sé si se hace, yo invitaría a los exalumnos a que compartieran su experiencia y hablaran de los centros en los que han estado para que la gente pueda pedir un centro según sus intereses y no solo según un campo de actuación. [1E31, 12]*

13. Recomanaria afegir o treure en el quadern de pràcticum...

Aquesta pregunta ha originat respostes múltiples i diverses, des de no tocar res, fins a treure el marc teòric o a treure justament els exemples i la part més pràctica.

És difícil fer-ne una sistematització convergent, així que anotarem les recomanacions principals:

- *Afegir una guia més resumida dels passos que hem de seguir i de com hem de presentar el projecte final. [2E3, 13]*
- *Com actuar en algunes situacions complicades i que no tractem a classe. [2E4, 13]*
- *Recomanaria poder afegir al quaderns de pràctiques valoracions o testimonis vitals de companys que ja han passat per tot això. Així també es pot comprendre la gran complexitat d'aquest procés educatiu i saber amb quin tipus de dificultats s'han topat, de quina manera han sortit de la situació, què n'han tret a nivell educatiu i de coneixements com a educadors socials, etc. [2E7,13]*
- *Quins son els tràmits a seguir per poder buscar-te tu el centre de pràctiques, així com si existeix la possibilitat de fer les pràctiques a l'estranger... [6E12, 13]*
- *Simplement fer-ho més pràctic i funcional per a tothom i no tant teòric. [1E34, 13]*
- *Recomendaría añadir un apartado con preguntas habituales que nos hacemos todos los alumnos en este periodo, como: ¿Qué documentos son básicos y necesarios durante mi proceso de practicum? Etc. [1E33, 13]*

També hi ha observacions sobre si tot el que es fa en el seminari i ens les pràctiques ha d'estar recollit o no en el quadern, per exemple els criteris per fer el treball, el diari de camp, etc. Aquí les respostes tornen a ser divergents:

- *Afegir més informació respecte el diari de camp i la presentació del territori/centre. [11E20, 13]*
- *A mi em mancava una petita orientació per a la construcció de la memòria de pràctiques, però tampoc penso que aquest espai sigui l'únic per fer-ho, i em plantejo fins a quin punt és el medi idoni, ja que cada realitat i cada procés d'aprenentatge de cada estudiant i estudianta fan que la necessitat de l'estructura de la memòria sigui molt diferent una de l'altra, però sempre hi ha uns paràmetres mínims i que ajuden a orientar-nos. Però repeteixo que possiblement aquest quadern no ha de ser l'espai. [11E21, 13]*
- *Crec que hi haurà gent que li ha semblat molt necessari, però jo trobo que és un quadern més. Prefereixo tenir un moment per a tots tres (tutor de la UB, tutor de centre i alumne) per compartir aspectes avaluatius, una guia més informal que podria estar recollida en dos fulls (el recull de quadres de competències i centre de pràctiques, pàg.15) i aprofitar per posar punts en comú, dubtes, etc. I deixar temes del dia a dia: competències i resolució de situacions per al seminari. [11E23, 13]*

- *Hi afegiria idees de projectes que han sorgit arran d'experiències concretes en centres de pràctiques. Explicar la realitat amb què s'han trobat els alumnes, i com s'han gestionat per a la creació del projecte. [11E26, 13]*
- *Potser afegir més exemples, més vivències dels diferents moments del procés de pràctiques, ja que ens podria ajudar en tota la durada de les pràctiques i aportaria l'emfatització, cosa que ens podria ajudar molt a l'hora d'agafar exemples o elements educatius, eines o estratègies, motivació i ganes de dur a terme una bona tasca educativa. [11E30, 13]*

14. Algunes observacions més...

En aquesta darrera pregunta els tres eixos de respostes van adreçats a:

1. Possibilitat que el quadern també estigui en castellà, especialment pensant en els estudiants Sèneca o similars que vénen d'altres comunitats:

- *Posibilidad de que pueda ser en castellano. La universidad se presenta como un espacio abierto a alumnos de otras comunidades ajenas a Cataluña y no resulta fácil manejarse en otro idioma, ni para unos ni para otros, incluso aunque se lleve aquí un tiempo. [11E28, 14]*
- *Penso que hauria d'estar també en castellà, ja que hi ha alumnes que vénen de fora i que molts cops no entenen el català. Crec que s'ha fet un treball brillant i molt pràctic, que podrà ser molt útil. [11E21, 14]*

2. El quadern com a guia i com a primer pas de millora i sistematització de la feina feta:

- *Al meu parer, penso que es tracta d'un quadern bastant complet on es detalla molt bé tot allò que has de saber per endinsar-te en un món laboral com a estudiant en pràctiques i la manera de poder presentar aquesta experiència a nivell documental. Per aquest motiu, exceptuant tot el que he especificat anteriorment, no tinc cap tipus d'observació de més per a fer. [2E7, 14]*
- *Són interessants els quadres d'autoavaluació que inclou el quadern i que seria interessant que els alumnes anéssim fent durant el procés per veure la nostra pròpia evolució. [2E3, 14]*
- *Valoro molt l'esforç dels professors en posar sobre el paper tot allò que és útil i necessari per construir una bona memòria i un bon professional de l'educació social. [11E27, 14]*

3. Recomanació de donar-lo abans perquè que els estudiants es vagin fent a la idea del Pràcticum i vagin entenent el procés en què entraran:

- *Simplement considero important donar el quadern abans, de fet abans de l'estiu. Just quan es fa l'assignació de places. [1E32, 14]*
- *Me parece algo útil la creación del mismo, aunque dado el volumen de documentos con los que nos encontramos al inicio del curso, quizá lo más práctico sería poder aportar la misma información en un formato power point o video, en el que se presente el cuaderno, y para preguntas más concretas acudir al mismo. [1E33, 14]*

5.1.2 El grup de discussió

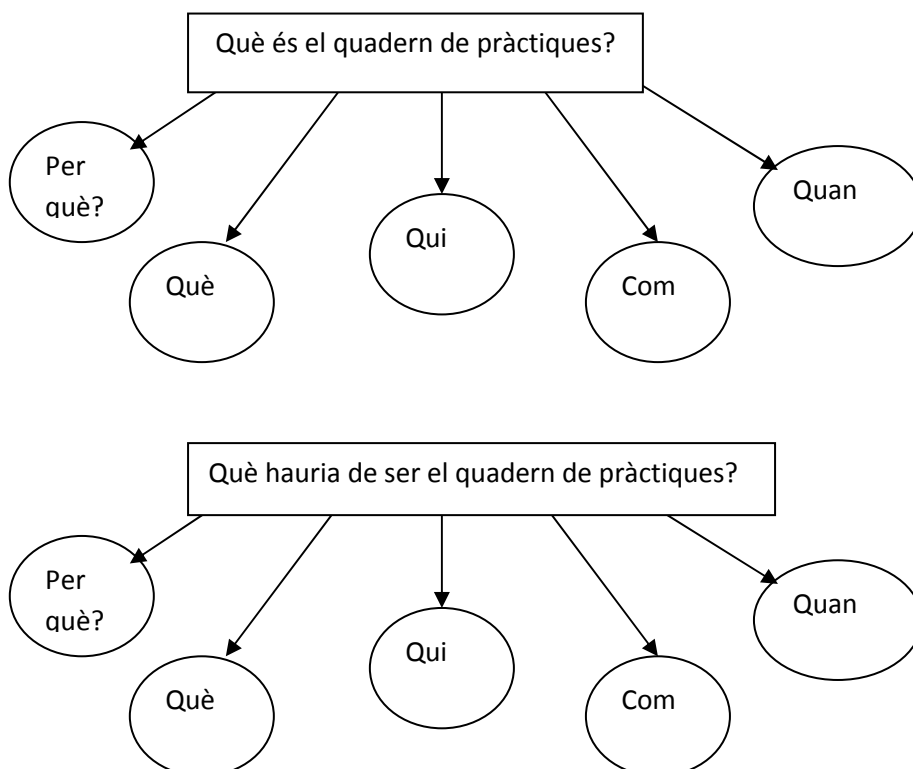
Per no repetir la informació recollida en l'exercici exploratori i fer una activitat més motivadora, proposem fer una activitat de discussió a partir dels eixos del que és per a ells el quadern de pràctiques i el que creuen que hauria de ser.

Els objectius d'aquesta recollida d'informació són els mateixos que en el qüestionari, però en aquest cas ens interessa la construcció col·lectiva que fan com a grup de seminari. Així, els objectius són:

- Conèixer la percepció i valoració que tenen del quadern.
- Identificar a quins aspectes dóna resposta el quadern.
- Proposar millores a partir de l'ús que n'han fet i de l'experiència que han tingut.

La metodologia emprada per fer l'avaluació va ser la pròpia d'un grup de discussió en què, a partir de preguntes generals, es van anar abordant els aspectes més significatius del quadern. La pregunta de partida va ser què és el quadern de pràctiques i què pretén. Les professores de l'assignatura van acompanyar aquests interrogants amb un preàmbul sintètic, i la discussió va girar entorn dels epígrafs següents: contingut, punts febles i ús-lliurament.

El grup de discussió girava al voltant de dos interrogants, que es poden veure a continuació:

Es van fer cinc grups de discussió durant l'última sessió dels seminaris, la segona quinzena de maig.

Els principals resultats són els següents:

Contingut

El bloc més ben valorat va ser el IV, especialment la part que aborda la incorporació de l'estudiant al centre de pràctiques. Els estudiants van convergir a situar el punt 6.2. com el més interessant, ja que planteja una interpel·lació directa a la pròpia responsabilitat a l'hora de vincular-se amb la institució i amb el seu propi procés formatiu. En aquesta mateixa línia, va ser valorat molt positivament l'abordatge que fa el punt 1.4. sobre la coresponsabilitat: els permet prendre consciència del seu protagonisme en el procés. (Bloc I)

Pel que fa a l'adquisició de competències, l'apartat 3 del Bloc II va ser valorat com un instrument pertinent i eficaç, no solament per fer un balanç de les competències personals, sinó també per mesurar-ne l'evolució al llarg del procés de formació en pràctiques. Alguna participant va dir que el nombre de quadres de competències era excessiu.

Va ser subratllada molt positivament la invitació que el quadern fa d'arriscar-se a triar un àmbit nou, és a dir, a endinsar-se i descobrir esferes professionals desconegudes.

Així mateix, la introducció de comentaris en primera persona d'estudiants d'altres anys al llarg del quadern va ser també altament valorada per la proximitat i l'empatia que això imprimeix a l'instrument (amb un esment especial als comentaris que al·ludeixen a les competències ja adquirides).

En últim lloc, va aparèixer com a aspecte negatiu la repetició de continguts en algun dels blocs. I en altres casos, l'absència d'informació que els enquestats consideren necessària, com per exemple, què és i com s'ha d'elaborar un diari de camp, o què és, com s'ha d'elaborar i com cal negociar l'aplicació amb el centre del projecte de millora. Un altre dels punts que els hauria agradat trobar en el Quadern és una explicació del que s'espera d'una memòria de pràctiques.

Punts febles

A més de les absències de contingut ja esmentades, hi va haver un relatiu consens a l'hora de considerar el Quadern massa llarg. No obstant això, molts estudiants van coincidir a destacar la seva practicitat com a instrument de consulta, és a dir, per llegir-lo de manera fragmentada (per blocs) a mesura que va evolucionant el seu procés de pràctiques.

En plantejar-los quina part en traurien perquè no fos tan llarg, van assenyalar que cap concret, encara que van advertir la conveniència d'eliminar la informació repetida.

Lliurament/Ús

Hi va haver unanimitat entre els estudiants a l'hora d'apuntar que el quadern s'hauria de lliurat abans de triar el centre de pràctiques.

Alguns participants van reconèixer haver «aparcats» el quadern i no haver-lo llegit fins alguns dies abans de participar en el grup de discussió.

5.2 Valoració dels tutors de centre: qüestionari

Els objectius del qüestionari per als tutors de centre eren:

- Conèixer la percepció i valoració que tenen del quadern.
- Identificar a quins aspectes dóna resposta el quadern.
- Proposar millores a partir de l'ús i experiència que han tingut.

Qüestionari

A continuació, us lliurem un qüestionari que pretén avaluar el primer any d'implementació del quadern de pràctiques per a tutors de centre mitjançant una escala de valors del 0 al 5, de menys a més valoració (0 gens i 5 moltíssim) i unes preguntes obertes on podeu complementar els vostres comentaris i argumentacions.

Us demanem la vostra col·laboració, puntuant cadascun dels ítems i retornant el formulari amb l'informe d'avaluació de l'estudiant.

Gens   Moltíssim

Com valores, a nivell general, la creació del quadern de pràctiques per a tutors/ores de centres?	0 1 2 3 4 5
El quadern ha satisfet les meves necessitats i els meus dubtes.	0 1 2 3 4 5
El quadern m'ha estat útil com a tutor-professional.	0 1 2 3 4 5
L'he pogut fer servir en l'acompanyament a l'estudiant.	0 1 2 3 4 5
Els continguts del quadern són adequats i idonis.	0 1 2 3 4 5
La informació i les orientacions han estat clares i concises.	0 1 2 3 4 5
El quadern compleix amb els aspectes més formals (redacció, presentació formal, gràfics, taules-resum complementàries, etc.)	0 1 2 3 4 5
El quadern té com a objectiu acompanyar el desenvolupament de les pràctiques i la funció docent del tutor de centre.	0 1 2 3 4 5
El quadern m'ha aportat nous elements pel desenvolupament	0 1 2 3 4 5

de la funció docent com a tutor-professional de pràctiques.	
El quadern m'ha servit per aclarir les funcions i coresponsabilitats de tots els agents implicats en el desenvolupament del Pràcticum.	0 1 2 3 4 5
Les aportacions del quadern m'han permès prendre consciència de la meua funció docent com a tutor/ora de les pràctiques.	0 1 2 3 4 5
En el meu exercici com a tutor/ora de pràctiques considero que encara puc treure més profit del quadern.	0 1 2 3 4 5
Valoració general del quadern.	0 1 2 3 4 5

PREGUNTES OBERTES

1. Segons la teua experiència, creus que el tutor de centre desenvolupa una funció docent dins de les pràctiques externes?
O Si O No
En cas afirmatiu, com entens la teua funció docent?
2. Si haguessis de fer una proposta de millora del quadern, què proposaries?
3. Dels continguts que presenta, quins creus que són els més rellevants? I quins continguts has trobat a faltar?
4. En quin moment t'ha estat més útil el quadern?
5. Quines qüestions o quins dubtes t'ha resolt? I a quins no n'has trobat resposta?
6. Altres consideracions que voldries aportar...

Preguntes quantitatives: anàlisi de les respostes

1. Com valors, de manera general, la creació del quadern de pràctiques per a tutors/ores de centre?

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	1	4	12	20		13
	0 %	2 %	8 %	24 %	40 %		26 %

N = 49

2. El quadern ha satisfet els meus dubtes i necessitats.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	3	3	12	24		4
	0 %	7 %	7 %	26 %	51 %		9 %

N = 46

3. El quadern m'ha estat útil com a tutor-professional.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	3	5	13	20		9
	0 %	6 %	10 %	26 %	40 %		18 %

N = 50

4. L'he pogut fer servir en l'acompanyament a l'estudiant.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	2	4	10	17	11		4
	4 %	8 %	21 %	36 %	23 %		8 %

N = 48

5. Els continguts del quadern són adequats i idonis.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	1	4	17	18		9
	0 %	52 %	8 %	35 %	37 %		18 %

N = 48

6. La informació i les orientacions han estat clares i concises.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	1	3	22	14		10
	0 %	2 %	6 %	44 %	28 %		20 %

N = 49

7. El quadern compleix els aspectes més formals (redacció, presentació formal, gràfics, taules-resum complementàries, etc.).

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	0	1	11	20		18
	0 %	0 %	2 %	22 %	40 %		36 %

N = 50

8. El quadern té com a objectiu acompanyar el desenvolupament de les pràctiques i la funció docent del tutor de centre.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	1	2	5	14	18		11
	2 %	4 %	10 %	27 %	35 %		22 %

N = 48

9. El quadern m'ha aportat nous elements del desenvolupament de la funció docent com a tutor-professional de pràctiques

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	4	5	19	16		6
	0 %	8 %	10 %	38 %	32 %		12 %

N = 49

10. El quadern m'ha servit per aclarir les funcions i coresponsabilitats de tots els agents implicats en el desenvolupament del Pràcticum.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	3	4	17	19		6
	0 %	6 %	8 %	35 %	39 %		12 %

N = 49

11. Les aportacions del quadern m'han permès prendre consciència de la meua funció docent com a tutor/ora de les pràctiques.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	4	7	16	17		6
	0 %	8 %	14 %	32 %	34 %		12 %

N = 50

12. En el meu exercici com a tutor/ora de pràctiques considero que encara puc treure més profit del quadern.

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	1	2	5	15	10		14
	2 %	4 %	11 %	32 %	21 %		30 %

N = 46

13. Valoració general del quadern

Gens	0	1	2	3	4	Moltíssim	5
	0	1	4	13	21		8
	0 %	2 %	9 %	28 %	44 %		17 %

N = 46

La majoria dels tutors de centre valoren molt bé la creació del quadern, reconeixen que ha respost els seus dubtes i que els ha estat útil. Els tutors de centre consideren majoritàriament que els continguts i el format són adequats, i que les orientacions són clares i concises.

En un percentatge elevat reconeixen que no l'han fet servir massa en l'acompanyament de l'estudiant (68 %); només un 31 % diu que l'ha fet servir molt o moltíssim; tot i que reconeixen que sí que els ha servit en el desenvolupament de les pràctiques i en la seva funció docent. Així mateix, valoren molt el fet que els ha ajudat a aclarir les funcions dels altres agents implicats en el desenvolupament del pràcticum. Consideren que és un recurs del qual encara poden treure més profit.

Preguntes obertes: anàlisi qualitativa

Aquesta anàlisi recull les opinions que tenen els tutors de centre sobre el quadern de pràctiques per a tutors de centre, que han pogut consultar durant el curs 2010-11 amb motiu de la seva col·laboració amb la formació del Pràcticum III. També recull les opinions que tenen sobre la funció tutora que han desenvolupat amb els estudiants d'aquest ensenyament universitari. Aquesta col·laboració s'emmarca en un projecte de millora de la qualitat docent que es proposa la sistematització i millora de la formació de l'alumnat d'Educació Social en el marc del nou model de grau.

Les valoracions que es presenten a continuació tenen a veure amb l'avaluació que fan els tutors dels centres participants en el projecte sobre l'adequació del quadern amb relació als continguts, l'extensió, el disseny i la realitat professional en la qual són experts.

Valoració dels continguts del quadern: quins són els més rellevants, quins són els menys importants i propostes de millora

Els tutors de centre que han valorat el quadern consideren que resol dubtes sobre el marc teòric pràctic de les pràctiques professionals que proposa el model de la Facultat de Pedagogia per al Pràcticum III del grau d'Educació Social.

- *Tot el que està relacionat amb els graus de l'any vinent. [TC6, 18]*
- *Informació sobre les novetats amb els graus. [TC6, 16]*
- *El que m'és més important és conèixer com s'estructuren actualment els estudis d'educació social, i, més en concret, els objectius específics de l'assignatura «Pràcticum» [...] [TC28, 16]*

Tanmateix, troben a faltar elements de coordinació i facilitació de la tasca tutorial, com ara la definició de les funcions de cadascuna de les parts tutores en el procés de les pràctiques, una temporalització del pla de treball del Pràcticum a la Universitat i una llista de contacte perquè la comunicació entre l'entitat o centre i la Universitat pugui ser més fluïda.

- *En un primer moment, no vaig veure clara la necessitat de definir quines són les funcions de cada una de les parts de l'acció tutorial. Posteriorment, considero que és adient i imprescindible, conèixer quina funció té cada part, perquè ajuda a l'hora de saber d'on partim i l'evolució de la persona de pràctiques. [TC36, 15]*
- *De cara al proper, inclouria una última pàgina on quedin recollides les dates exactes de les entregues, així com les adreces per poder enviar les avaluacions o els dubtes. Malgrat tot, això no ha estat cap dificultat, però sí que ajudaria a planificar temporalment. [TC36, 18]*
- *[...] Potser també seria positiu fer un organigrama dels tempos de l'alumne. Tot i que està explicat quan ha de començar a intervenir, els primers dies al centre, etc., ens seria útil als tutors un calendari aproximat de quan l'alumne acaba els diferents processos conjunts amb el seminari... [TC27, 15]*
- *He trobat a faltar la presència d'alguna breu explicació, per a l'alumne, especialment del conveni laboral de l'àmbit social. I també hauria de posar algunes dades de contacte de tutors, departaments, etc. [TC28, 16]*

Pel que fa a la presentació general del procés de formació de l'estudiant en el període de pràctiques, es valora com un contingut rellevant i no s'hi fan esmenes.

- *El procés de formació pràctica a la pàgina 29. [TC1, 16]*
- *Los contenidos más importantes, en mi caso, han sido el plan de trabajo del alumno y las competencias a desarrollar. [TC14, 16]*

Els continguts que han concentrat més volum de valoracions, i per tant, els que es consideren més importants en el format del quadern, són els que fan referència a l'enumeració de les funcions i competències docents del tutor de centre i a la descripció del procés d'incorporació i immersió de l'estudiant de pràctiques en l'entitat. També es ressalten

els aspectes més concrets sobre el paper que desenvolupa l'estudiant al centre i com donar-li suport.

Funcions del tutor de centre:

- És una eina molt útil per a clarificar les responsabilitats que suposa ser tutor/a de pràctiques i també aclareix els diferents aspectes a tractar durant el procés. [TC13, 16]
- El més rellevant per a mi és l'èmfasi que posa en la funció de tutor/a de pràctiques i de les tasques que es compromet a fer en assumir aquesta tasca. [TC29, 16]

Un dels elements del disseny del quadern que es valora satisfactòriament perquè sintetitza la informació de suport a la tasca docent del tutor de centre són els esquemes.

- Com a tutor/a han estat molt adequats els esquemes a seguir des de l'inici fins al final de l'estada de l'alumne, per clarificar protocols i estratègies. [TC18, 16]

Pel que fa als continguts relatius a la immersió de l'estudiant en l'exercici professional, els tutors diuen el següent:

- El punt 6, INMERSIÓ EN L'EXERCICI, és el més rellevant per poder treballar nosaltres més correctament amb l'alumne. [TC9, 16]
- Els aspectes relacionats amb la tasca de l'estudiant. [TC12, 16]
- Els més rellevants són els relatius als objectius per a l'alumne i el tutor/a. [TC23, 16]

En relació amb aquests tres aspectes, se suggereixen dues millores, consistents a: especificar la implicació o tipologia de pràctiques que farà l'estudiant en funció de l'àmbit professional on intervingui, i adjuntar una guia de preguntes i respostes freqüents per ajudar el tutor de centre a respondre davant les inquietuds o necessitats inicials de l'estudiant.

- Caldria incorporar un diari de camp per fer pràctics tots els continguts. Especificar quin tipus de pràctiques pot realitzar l'alumne dependent del centre on intervingui. [TC3, 16]
- Potser proposaria un apartat dels dubtes i inquietuds més freqüents dels alumnes. I amb el temps poder fer apartats més específics en funció de l'àmbit de pràctiques de cada alumne i del centre escollit. [TC18, 15]

Altres aspectes que s'esmenten per la seva utilitat i que també tenen a veure amb la funció docent del tutor de centre són: com acompanyar la transferència de competències teòriques a la pràctica, i quines metodologies emprar per a l'avaluació de l'estudiant.

Sobre la transferència de competències teòriques a la pràctica, les valoracions són les següents:

- Cada apartat en si té la seva importància, però destacaria l'apartat dedicat al/la tutor/a de pràctiques i a la transferència de competències. Em sembla que tot i ser un quadern molt complet s'hi podrien afegir temes relacionats amb la intel·ligència emocional i la gestió de les emocions. [TC35, 16]

- *No he trobat res a faltar, atès que el document és del tot complet. El més rellevant és tot el referent a l'acompanyament de l'alumne i tot allò relacionat amb les transferències de competències i de responsabilitats. [TC38, 16]*
- *Els més rellevants, per a mi, han estat aquells temes relacionats amb el paper del tutor de centre i la transferència de competències. [TC39, 16]*

En relació amb el tema de les competències, també es considera òptim que el quadern inclogués una secció per donar més informació sobre les competències emocionals i la gestió de les emocions que l'estudiant hauria de posar en joc en el moment de l'acció directa amb les persones beneficiàries del servei.

- *Em sembla que tot i ser un quadern molt complet s'hi podrien afegir temes relacionats amb la intel·ligència emocional i la gestió de les emocions. [TC35, 16]*

Quant a les metodologies d'avaluació del Pràcticum III i les propostes de treball, es destaca que es descriu com acompanyar en el procés de redacció de la memòria de pràctiques i del projecte de millora com un element d'ajut. No obstant això, es considera que falten eines que ha de facilitar la universitat que serveixin al tutor de centre per valorar el paper de l'estudiant en pràctiques a l'entitat, sobretot pel que fa a les competències que ha de transferir, assolir o consolidar.

- *Avaluació i creació del projecte-memòria. [TC31, 16]*
- *Se suposa que com a professionals ja tenim coneixement de com realitzar itineraris de pràctiques (tenir una petita guia sempre és útil!!!) però el que trobem a faltar són eines de treball, per poder valorar, quantificar, etc. Crec que una eina ha de ser curta i operativa i si has de llegir molt per arribar a un punt al final no la utilitzes tant com t'agradaria. [TC20, 16]*
- *Competències que ha d'assolir, què avaluar i expectatives de l'alumne i el seu posicionament. [TC19, 18]*
- *A l'avaluació final de l'estudiant, a ubicar i valorar aspectes, competències que podrien haver-se descuidat. [TC31, 18]*

També es valora positivament que hi hagi un apartat dedicat a descriure com s'entén i com s'ha d'orientar la posada en marxa del tancament del procés de pràctiques amb l'estudiant i les persones que formen part de la dinàmica del centre o servei.

- *L'apartat 9, tancant el procés formatiu en el centre de pràctiques. [TC26, 16]*

Altres suggeriments sobre aspectes que es podrien millorar en els continguts o en el disseny del quadern són formulats amb relació a la poca presència de continguts més específics de cada àmbit, i també a l'extensió i l'adequació del moment de lliurar el quadern.

- Més especificitat de continguts relatius als àmbits.

- *Que el tipo de preguntas se adecuen al ámbito de trabajo. [TC11, 15]*
- *Més especificitat del quadern en funció del lloc de pràctiques designat a cada alumne. [TC15, 15]*
- *Crec que un quadern de pràctiques específic per cada àmbit d'actuació ajudaria l'estudiant i cada tutor de centre a encaminar i enfocar més la seva funció docent. [TC48, 15]*

· Sobre l'extensió

- *Em sembla que els continguts són massa teòrics en general. Estan explicats molt detalladament. I no puc destacar-ne cap. [TC42, 16]*
- *Ser una mica més sintètic perquè de vegades és repetitiu. [TC29, 15]*
- *Més síntesi, facilitant l'utilització en el dia a dia. [TC31, 15]*

· Sobre l'adequació del moment de lliurar el quadern

- *Rebre'l abans; l'hem rebut massa tard. [TC4, 15]*
- *Potser seria entregar el quadern abans que l'alumne iniciï les pràctiques. [TC35, 15]*
- *Incidir en la seva importància a l'inici del curs/pràctiques. [TC38, 15]*

La major part dels tutors de centre asseguren que han utilitzat el quadern a l'inici i al final de les pràctiques de l'estudiant. En un primer moment, per planificar el pla de treball i la incorporació al centre, i en el darrer moment, per donar-li suport en l'elaboració de la memòria i la proposta de millora.

- *Al principi de les pràctiques i al final. [TC17, 17]*
- *Per definir i ubicar el projecte de millora, emmarcar el treball de l'estudiant. [TC31, 17]*
- *Inicialment en planificar i finalment en l'avaluació. [TC37, 17]*
- *Al principi, per conèixer què es demana en un pràcticum com aquest. [TC46, 17]*

Un altre grup important de tutors només l'han consultat a l'inici del procés de pràctiques de l'estudiant, pels motius esmentat, o bé al final, per avaluar el paper de l'estudiant en el centre.

- *En la incorporació de l'alumne, ja que ens doneu un marc per poder assolir els vostres objectius i els de l'alumne. [TC9, 17]*
- *L'he llegit en iniciar les pràctiques d'enguany. M'ha servit per refrescar alguna informació i per poder conèixer la proposta curricular a la qual s'enfronten els alumnes. [TC10, 17]*
- *Per a l'avaluació. [TC4, 17]*
- *En un inici de les pràctiques i en finalitzar-les, per poder fer una avaluació més rigorosa. [TC12, 17]*
- *En la evaluación. [TC25, 17]*

Un grup més reduït, però no per això menys significatiu, diu que no l'ha consultat gens o pràcticament gens.

- No l'he utilitzat. [TC3, 17]
- Sincerament no l'he fet servir, només en el moment d'avaluar les pràctiques l'he fullejat una mica. Crec que és molt dens i no he tingut temps. [TC41, 17]
- La veritat, no l'hem hagut de fer servir gaire. [TC50, 17]

En general, el quadern es valora com una eina útil de suport a la tasca docent del tutor de centre, perquè explica el model de Pràcticum III, des del seu marc ideològic, fins a aspectes procedimentals i metodològics, com una proposta de guia unificadora de la feina que s'ha estat fent fins ara i que no deixa de ser una alternativa respectuosa amb el criteri i estil propi de cada tutor de centre i entitat o servei.

- En general m'ha ajudat a tenir una perspectiva general sobre el procés de pràctiques i tenir consciència dels aspectes que s'han de treballar i del paper que han d'assumir tutora i alumna. [TC35, 18]
- En si no m'ha resolt dubtes, sinó que m'ha ajudat a «trobar el meu lloc» en la relació tutor-alumne. A posar en paraules el que jo no sabia posar... [TC28, 18]

De fet, segons els tutors participants en el qüestionari de valoració del quadern, pel caràcter general del document hi ha aspectes de la relació i el treball amb l'estudiant que no resol, davant dels quals els tutors han optat pel propi criteri professional o bé han decidit fer-ne una valoració en coordinació amb el tutor de la UB, tot i que també hi ha tutors de centre que asseguren que no han utilitzat el quadern.

- Des del centre ja hi ha hagut altres casos d'estudiants de pràctiques i ens hem basat en la nostra pròpia experiència per resoldre dubtes com a institució. [TC48, 18]
- Aquells apartats o situacions sense resposta al dossier, els he pogut gestionar als espais de coordinació via e-mail, telefònica o als tallers presencials, així que destacaria també aquest tipus de comunicació amb la UB. [TC18, 18]
- Només l'he fet servir per mirar el punt 9.2. La veritat és que no buscava resposta a cap pregunta. [TC41, 18]
- No ha calgut consultar-lo. [TC42, 18]

5.3 Valoració dels tutors de la UB: entrevista en profunditat

Les entrevistes amb els tutors de la Universitat tenien com a objectius:

- Conèixer la percepció i valoració que el tutor de la UB fa del quadern.
- Identificar millores que proposaria.
- Reflexionar sobre el que aporta el quadern als altres agents implicats.

Guió de l'entrevista:

1. Què en penses, del quadern de pràctiques? (objectius que recull)
2. Què creus que ha aportat la introducció del quadern de pràctiques? I com a tutor de la UB? I a nivell d'equip docent?
3. Si haguessis de fer una proposta de millora entorn el quadern, què proposaries?
4. Dels continguts que presenta, quins creus que són els més rellevants? Si haguessis de fer una nova proposta de continguts, quins proposaries? Quins continguts has trobat a faltar?
5. En quin moment t'ha estat més útil el quadern?
6. Quins dubtes o qüestions t'ha resolt? I a quins no n'has trobat resposta?
7. Quina percepció tens del què ha suposat el quadern de pràctiques per a l'estudiant? I per al tutor de centre?
8. Alguna cosa per comentar que no s'hagi recollit en les anterior preguntes i que destacaries?

Es van entrevistar deu dels dotze tutors de la UB amb docència el curs 2010-2011. Una de les persones no hi va poder participar per incompatibilitat d'horaris laborals fora de la UB i l'altra persona era la que va dissenyar l'entrevista. Les entrevistes duraven trenta minuts. El calendari de les entrevistes va ser el següent:

Data de l'entrevista	Tutors de la UB entrevistats	Departament
04/05/11, 10.30h	AF	DOE
04/05/11, 11.30h	CP	MIDE
05/05/11, 20.00h	MV	DOE
09/05/11, 13.00h	NP	MIDE
09/05/11, 18.00h	MO	THE
10/05/11, 16.15h	MM	MIDE
13/05/11, 10.15h	SC	THE
17/05/11, 17.15h	SM	THE
20/05/11, 9.30h	EG	THE
24/05/11, 10.00h	LR	THE

A continuació analitzem les aportacions que han fet els tutors de la UB mitjançant l'entrevista. Aquesta anàlisi l'estructurem en tres blocs temàtics a partir dels tres objectius que focalitzen la valoració que fan com a tutors. Els tres blocs són:

- Percepció i valoració que el tutor de la UB fa del quadern.
- Aportacions del quadern pel que fa a altres agents implicats.
- Millores que proposaria.

Percepció i valoració que el tutor de la UB fa del quadern

Què en penses, del quadern de pràctiques? (objectius que recull)

La majoria del professorat entrevistat coincideix a dir que el quadern de pràctiques és una eina útil perquè aglutina tota la informació necessària per conèixer el funcionament del Pràcticum III d'Educació Social de la UB. La percepció general és que els continguts que descriu el quadern, entre els quals hi ha el marc ideològic, el pla docent (objectius, continguts, metodologia de treball i d'avaluació, calendari, competències...) i la sistematització de bones pràctiques, serveixen com a suport a la funció docent en aquesta assignatura, especialment per al professorat novell. I perquè així es visualitzi, presentem a continuació les valoracions de les persones entrevistades:

- És una eina útil.

A. Ajuda a conèixer la filosofia de treball i d'avaluació del Pràcticum III d'Educació Social de la UB

- *Jo valoro que és una eina força útil [...] Et centra bastant en quina és la filosofia del pràcticum d'Educació Social, que, en aquest cas, jo crec que com que hi ha una bona feina de coordinació al darrere, també hi ha uns principis i unes maneres d'entendre bastant clares. [T10, 1, 2-5]*

B. Descriu tots els elements que entren en joc en l'espai de pràctiques professionals del grau d'Educació Social

- *Que es una herramienta útil, sintética en el momento en que es capaz de sintetizar todo el prácticum y todo aquello que comporta, las competencias, hablar de la figura profesional, hablar de todo aquello que en la práctica se van a encontrar. Me parece una herramienta buena, válida y útil. [T9, 1, 2-4]*

C. Sistematitza el més important del Pràcticum III en relació amb la funció del tutor de la UB

- *Penso, en primer lloc, que és un eina molt útil perquè estructura el que seria el recorregut, o no tant el recorregut, sinó els eixos clau perquè el tutor de la UB pugui desenvolupar la seva funció; especialment per als que s'incorporen de nou als seminaris de pràctiques, és a dir, per als nous docents. Crec que dóna una panoràmica molt àmplia del que és la seva funció UB. [T3, 1, 2-5]*

- *Dels tres quaderns, tant el de tutor, com el de la universitat o el de centre i l'alumnat, penso que és un recurs molt adequat perquè allà queda tot recollit: quines són les finalitats, els objectius; dóna moltes orientacions, moltes pautes... [T7, 1, 2-4]*

D. Ajuda a recollir elements de bones pràctiques que el professorat amb dedicació al Pràcticum d'Educació Social ha utilitzat fins ara

- *Era necessari també fer-lo perquè hi ha molta experiència, molt rodatge, totes les bones pràctiques que s'estan fent, i no quedava enlloc. Faltava, suposo, això en el record de la ment de molta gent, amb els profes que han passat per aquí, gent que no hi és; sembla que aquí aboques l'ideal d'allà on volies arribar, de tot el que ha de ser el pràcticum. I per tant, crec que és una eina, un recurs didàctic i pràctic molt útil per a tots. Per això es va fer també en el seu moment. [T7, 1, 7-11]*

E. És un suport a la docència del professorat novell en el Pràcticum III

- *És una bona eina que sobretot està pensada per a les persones que comencen en el Pràcticum, i que a mi personalment, que aquest any he començat a ser tutora de pràcticum, m'ha anat molt bé; no només fer-lo sinó de tant en tant revisar-ne alguna part. [T4, 1, 2-4]*
- És adequat però molt extens
  - *Creo que está bien, lo que pasa es que me parece muy extenso, pero me parece adecuado. [T2, 1, 2]*
- M'ha servit a nivell esquemàtic. Però l'he hagut d'adequar a la complexitat del meu grup d'estudiants
  - *Jo crec que els aspectes generals després els has d'adequar... És que jo tinc un grup molt divers. Això vol dir que has de fer-ho més genèric i per tant em va bastant bé el guió, però a nivell general està bé. [T5, 1, 2-3]*

Què creus que ha aportat la introducció del quadern de pràctiques?

En la línia de les valoracions de la qüestió anterior, les aportacions que s'atribueixen a la introducció del quadern de pràctiques es relacionen amb la sistematització del model de Pràcticum III de la UB i de bones pràctiques, en benefici del suport a la funció tutorial de l'equip docent. En al·lusió al procés d'investigació-acció i d'elaboració del quadern, es destaquen el treball de reflexió de l'equip docent i l'obtenció d'uns criteris comuns com a resultat d'aquest exercici. Una part del professorat entrevistat és de l'opinió que hi ha alguns inconvenients que cal valorar o que encara no es poden mesurar les aportacions del quadern.

- Una visió global
  - *Precisament una visió global d'una visió integrada i integradora. [T3, 1, 7]*
- Sistematitzar les pràctiques que s'havien estat fent des de la particularitat dels diversos estils docents: endreçar-les i ampliar-ne alguns elements
  - *De alguna manera concretar todo aquello que se ha ido haciendo y se ha ido dando en las clases pero con estilos diferentes por parte de los docentes. Tener un único documento nos ha ayudado a todos, tanto docente como alumnos, a poner las cosas en su sitio, ordenar y ampliar todavía más elementos que de alguna manera no estaban recogidos en un documento [T9, 1, 6-9]*
  - *D'entrada el que ha aportat és això, un recull per no partir des de zero sinó recollir tota una trajectòria. Presentem què és, on volem anar, i ajudem a sistematitzar tot una pràctica de manera de fer en el pràcticum. Crec que és aquest document que recull l'experiència i trajectòria de no partir des de zero. [T7, 1, 13-15]*
- El treball de reflexió de l'equip docent per arribar a un cert nivell d'unitat i consens
  - *Jo crec que sobretot el que deu haver aportat no és el que aporta el quadern en si, sinó el treball que hi ha al darrere de l'equip docent. És a dir, sobretot jo crec que el que aporta és que hi ha hagut un treball de reflexió al darrere per part de l'equip docent al voltant de quin pràcticum volem, cap a on volem anar i, tot i que cadascú té llibertat i autonomia, doncs si hi ha un cert grau d'unitat i d'aspectes compartits i consensuats, penso que això és molt interessant. [T10, 1, 12-16]*
- Situar-se en el pla docent i entendre quina és la funció d'acompanyament a l'estudiant
  - *Als professors novells sobretot els pot ajudar pel tema de situar-se una mica en què és el pla docent, en què és el pràcticum en el marc de l'ensenyament, a entendre bé què és la funció d'acompanyament en l'estudiant... Una miqueta veure quina és la filosofia. També penso que ha estat un element enriquidor en el sentit que ajuda a sentir-se part d'un projecte comú de tots els pràcticums, de dir que, no pots anar a la teva. Hi ha un referent, si més no. [T4, 1, 6-9]*
- Ajudar al disseny de les pràctiques de grau
  - *Ara amb el tema del pràcticum del grau d'Educació Social, que és en el que he estat treballant, ajuda primer en el procés de creació d'aquestes pròpies pràctiques. [T8, 1, 7-8]*
- Cal avaluar-lo per saber-ho
  - *Més que què ha aportat és què aportarà, perquè només fa un curs que l'utilitzem com a quadern i crec que encara és novell, encara no està consolidat. Crec que aportarà, primer, sistematitzar el que fem, i qualsevol sistematització sempre és susceptible de ser avaluada i, per tant, millorada. Si no sistematitzem no podem avaluar, i si no podem avaluar no podem millorar. [T1, 1, 7-8]*
- Per al professorat novell, utilitat i ajut; per al professorat expert, més feina i angoixa

- Para mi, pretende hacer un seguimiento más ajustado, pero como vamos tan mal de tiempo, a veces el tener tantas cosas todavía me angustia más. Yo creo que es una buena estrategia, porque yo ya llevo muchos años en el prácticum, entonces para gente que no lleva tanto tiempo es un buen material. Para la gente que llevamos ya 22 años entonces a veces eso es demasiado trabajo [T2, 1, 4-7]

- No massa. He anat consolidant un estil propi

- A mi no m'ha aportat molt, potser perquè fa molt temps que estic fent pràctiques i et vas fent una mica el teu propi projecte. Clar, si hagués estat nou, hagués estat de meravella. Ajuda molt quan agafes aquesta responsabilitat. Però quan fa molts anys, t'ho vas fent de mica en mica i t'adeqües als objectius propis de pràctiques i està molt bé perquè ho recull tot. Però vaja, per a la gent que és novell, fantàstic. [T5, 1, 5-9]

I com a tutor de la UB?

En l'àmbit personal, es ressalten elements positius del treball al voltant del quadern, que no deixen de ser reiteracions d'elements destacats en l'apartat d'aportacions. En resum: la sistematització de la funció docent al Pràcticum III i de bones pràctiques, la possibilitat de participar d'una reflexió conjunta de l'equip docent i la d'ajustar l'acció docent a les necessitats detectades i als aprenentatges que ha suposat aquest procés de treball.

- Fer un procés reflexiu entre els tutors de la UB: 1. Destacar els elements essencials del Pràcticum; 2. Reflexionar sobre les inèrcies en aquesta pràctica; 3. Actualitzar les pràctiques docents per donar resposta a la situació actual

- Sobre todo esto, hacer un proceso reflexivo entre nosotros, a destacar que son los elementos que son esenciales en el prácticum, que nos identifican como prácticum de la UB y de alguna manera es eso, volver a reflexionar alrededor de elementos que a veces la propia inercia de los años hace que no los valores como tal. Y sobre todo actualizar el momento, la situación actual. Es un documento vivo y tiene que ser un documento vivo. [T9, 1, 11-14]

- Sistematitzar la feina i així poder situar-me en el procés general del Pràcticum. Això dóna seguretat al tutor de la UB

- A mi sí que m'ha ajudat molt a sistematitzar tota una sèrie de feines [...] El fet de tenir-lo sistematitzat en totes les qüestions i fins i tot en els objectius, de com dur a terme tota la qüestió del prácticum, a mi m'ha ajudat molt a situar tot el procés. A nivell no només conceptual sinó pràctic. Em dóna la possibilitat de veure el procés del prácticum d'una manera més general. Jo crec que això al tutor li dóna una seguretat. [T8, 1, 14-19]

- Creo que ha aportado que los apartados estén mucho más marcados, uno pueda guiarse mucho mejor. Está mucho más estructurado. [T2, 1, 9-10]

- Precisamente eso, un proceso que tiene cierta complejidad, me ha permitido poder diseccionar las diferentes partes, los diferentes siglos que conforman el tejido, que serían la función docente del tutor UB, y poder verlos digamos en su complejidad y en su totalidad. Para sintetizar, es aclarador, aclara. [T3, 1, 9-11]

- Sistematitzar elements del Pràcticum III com un procés d'interacció i participació de tres figures: tutors de la UB, tutors de centre, estudiants
  - *Per al que és novell és molt útil, essencial i necessari, perquè no és com una assignatura que tu pots crear a la teva manera, de la qual pots trobar les teves fonts on anar a consultar, sinó que és una altra manera de treballar des del Pràcticum: captant la filosofia del que vol dir això i enquadrant aquestes tres figures (tutors i alumnes) amb una relació molt dinàmica i interactiva, on tothom ha de ser el protagonista i participar [...]. He dit per al novell, i per al que no és novell també, perquè ens permet ordenar-nos molt més i obligar-nos a treballar d'aquesta manera. [T7, 1, 18-23]*

- Un procés molt ric d'aprenentatge
  - *Un procés molt ric perquè he participat en la redacció amb altres companys. És un procés molt ric, d'equip, de posar sobre la taula temes, de consensuar-los, de sumar mirades, de «això ho podem fer així, això d'aquesta altra manera, com ho veiem?» Ha estat un procés molt ric en aprenentatge. [T1, 1, 12-14]*

Dels continguts que presenta, quins creus que són els més rellevants?

A l'hora de comentar els continguts més rellevants, es parteix d'una visió molt funcional, ja que es destaquen aquells que tenen a veure amb l'acció tutorial del docent: les competències professionals com a contingut formatiu, com treballar aquests continguts, com avaluar l'estudiant, què s'espera del tutor de la UB, etc.

- Des d'on es vol portar a terme el Pràcticum, de quins criteris de qualitat es parteix i què s'espera del tutor de la UB
  - *Per a mi sobretot el que va ser més rellevant és entendre des d'on volem portar a terme aquest pràcticum i quins són els criteris de qualitat del que entenem que ha de ser un pràcticum, i què esperem del tutor UB. És clar, per a mi que començava, que no ho havia fet mai i que vulguis o no et trobes una mica verge en això, què s'espera de mi i quins són els elements que d'alguna manera s'espera trobar, tant en el seminari com en la supervisió, en els centre, etc. A mi m'ha ajudat a organitzar-me. [T10, 1, 29-33]*
  - *Tot el tema de les nostres funcions, què s'espera de nosaltres. [T1, 1, 27]*

- Les competències professionals
  - *Para mí, por ejemplo, el hecho de que planteo las competencias profesionales y de cómo se tienen que valorar estas competencias, considero que es fundamental. [T9, 1, 26-28]*
  - *Potser la cosa més i innovadora respecte al passat seria la part competencial. Potser perquè no ho vivíem d'aquella manera, però és una de les coses a destacar [T5, 1, 17-19]*

- Els continguts formatius i la funció docent del tutor de la UB en concret
  - *Los contenidos formativos y la función docente. Éstos serían los dos puntos. [T3, 1, 18]*

- *Jo penso que el que és més important és potser tota la part del desenvolupament del procés, d'acompanyament de les pràctiques. Una miqueta saber en cada moment què és el que toca, el que cal, amb quins recursos o quines propostes. [T4, 1, 18-20]*
- Els continguts relacionats amb la pràctica de l'educador/a social (més enllà de les pràctiques específicament)
  - *Per mi, els de la reflexió sobre la pràctica són fonamentals. Tots els altres també tenen importància i són necessaris, però sobretot els elements que convoquen tota la qüestió relacionada amb com reflexionar sobre la pràctica, els elements per poder tenir en compte, no només sobre el procés de pràctiques sinó sobre la pràctica educativa que han de portar a terme els educadors socials. [T8, 1, 31-34]*
  - *El tema de les competències, que potser és el més nou en el grau: com avaluar-les i tot això. [T1, 1, 27-28]*
- Una primera part: com ajudar l'estudiant a situar-se en la institució; una segona part: com aprofundir en l'àmbit i acompanyar l'estudiant en un procés més autònom mentre elabora el projecte
  - *Ho destacaria també en funció del moment en què es desenvolupa el pràcticum. La primera part del que l'estudiant és en el centre de pràctiques, el més important és ajudar-lo a situar-se en aquest coneixement del que és l'entorn, del descobriment de la institució, dels recursos, i això ajuda a entendre perquè l'educació social i el lloc on està fent les pràctiques tenen raó de ser. Tota aquesta primera part d'ajudar és bàsica perquè ajuda a situar. I l'altra part, de com construir un projecte i de les potes que dones per detectar necessitats, per ajudar a dissenyar-lo, també és molt bàsica. Llavors hi ha un punt en què ells també porten un desenvolupament i tenen més autonomia en el pràcticum i tu pots treballar qüestions més específiques de l'àmbit en concret, de treballar i fins i tot aprofundir en situacions educatives, en anàlisi de relacions... [T7, 1, 29-36]*
- Tots
  - *Me parecen relevantes y necesarios todos. Los contenidos están bien porque llevamos muchos años trabajando en el Prácticum. [T2, 1, 17-18]*

Quins continguts has trobat a faltar?

Excepte un cas, els docents entrevistats no han trobat a faltar continguts prou rellevants en el quadern per destacar-los. Només en aquest cas particular, se suggereix poder dedicar tot un apartat del quadern a tractar el tema de la relació educativa entre l'educador/a social i la persona beneficiària del servei. Entenem, doncs, que el grau de satisfacció amb el treball fet per a l'elaboració dels quaderns és molt alt, o bé que es requereix més temps per poder avaluar les aportacions i mancances d'aquest material didàctic.

- El tema de la relació educativa en un espai específic dins el quadern

- *En principio esto que he comentado muchas veces está inmerso en otros contenidos que ya están recogidos en el cuaderno. Creo que hablamos poco, quizás debería extenderse un poco más, no es que no esté, pero tendríamos que darle una entidad. [T9, 2, 39-41]*

▪ Res

- *Faltar, per ara no he trobat a faltar res. [T1, 1, 30]*

- *No. [T3, 1,20]*

- *Per l'experiència d'aquest any, jo crec que està força aconseguit, però és clar, jo també he participat de com s'ha fet i per tant la meua mirada és totalment «esbiaixada» [T4, 1, 22-23]*

- *No, majoritàriament són força oberts. No són excessivament tancats, i per tant, a vegades tens una interpretació del professor; dona la possibilitat de fer, són flexibles en aquest sentit. [T8, 1, 37-39]*

En quin moment t'ha estat més útil el quadern?

La majoria del professorat entrevistat situa la màxima utilitat del quadern en els moments inicials de l'acció tutorial. En el cas del professorat novell, abans de l'inici de curs, i per als docents experts, al començament de l'assignatura. Al llarg del curs, el quadern els ha servit per a consultes puntuals. Un parell de persones consideren útil com a suport a la seva funció docent el moment d'elaborar el quadern.

▪ Abans de començar l'acció tutorial i en algun moment concret de la pràctica de l'alumnat

- *Sobretot molt al principi. De fet, abans de començar el curs. A mi l'Anna me'l va passar el juny o el maig, i em va servir per entendre. I després en alguns moments concrets he hagut de tornar-hi. Abans de fer les primeres visites als centres, o en algun moment concret sí que hi he tornat, o a vegades davant d'alguna pregunta concreta més pràctica de l'alumnat. [T10, 2, 49-52]*

- *Al principi, només començar. Després, evidentment, el vas tenint en compte i hi tornes un altre cop. Jo hi ha coses que he llegit cap al final, que al principi les havia entès d'una altra manera. Vull dir que el temps també t'ho dona, però al principi és fonamental com a orientació, sobretot. [T8, 2, 40-42]*

▪ Al principi de l'acció tutorial

- *Al inicio, por supuesto. [T3, 1, 22]*

- *Al començament de curs perquè és quan t'ho mires i després t'ho adeques i ho fas molt al grup. [T5, 1, 23]*

- *Me ha sido útil al principio de este prácticum, quizás porque me he encontrado que tenía diferentes ámbitos dentro del grupo de estudiantes que tutorizo y entonces me ha servido para situar alrededor de éstos diferentes espacios donde estaban los alumnos y ver todo el tema de las competencias, como se van ajustando, como estar presente, etc. [T9, 2, 43-45]*

- *A mi, personalmente, sobretot al principi del prácticum, a l'inici de curs. [T4, 1, 25]*

- En el procés de crear-lo i, després, per a consultes puntuals / En el procés d'elaboració i a l'inici dels seminaris
  - És clar, a mi personalment, quan l'estàvem creant, perquè va ser un procés d'aprenentatge. I després, com que ja te n'has «empapat», el tens com de «llibret» de sobretaula. Però hauria de ser el llibre de sobretaula, de consulta, de dir «Ei, que quan estem dient això, estem pensant això!» [T1, 1, 32-34]
  - Al inicio. A mí me ha servido en la elaboración por el análisis y después en el inicio de los seminarios de prácticas. [T2, 1, 20]

Quines qüestions o quins dubtes t'ha resolt?

Els dubtes que pot arribar a resoldre el quadern per al professorat expert fan referència a qüestions molt puntuals de l'acció tutorial, en què potser es vol optar per una manera de fer comuna. Però, en general, no consideren que els hagi resolt massa qüestions. Diuen que per al professorat novell aquesta funció del quadern pot tenir molta més rellevància.

- Dubtes concrets de l'acció tutorial
  - Jo crec que els dubtes concrets, dels seminaris, de quin tipus de coses han de passar, o quan anem al centre què és el que hem de treballar amb els supervisors, qüestions d'aquest tipus o preguntes concretes que s'han generat, doncs en el seminari tal, o l'avaluació què, no? O les competències. [T10, 2, 55-57]
  - Pues precisamente cuál es, digamos, cuál es mi función, en qué tengo que acompañar al estudiante. Digamos que me ha permitido dar sentido a mi práctica docente en el espacio del seminario del prácticum. [T3, 1, 24-25]
- Dubtes sobre qüestions que fas de manera més personal: seguiment, avaluacions
  - Sobretot com seqüenciar algunes de les qüestions, o sigui com seqüenciar alguna de les coses en què jo tendeixo a vegades a fer algun salt acrobàtic, i m'ha ajudat a tenir les coses una mica més pautades. [T8, 2, 44-46]
  - Dudas a la hora de elaborar y de hacer el seguimiento, las evaluaciones. El revisarlo a mí me ha dado más seguridad y me ha ayudado a concretar, a decir: «Pues esto sí que lo había pensado pero no sabía como escribirlo». [T9, 2, 47-48]
- Per als experts, com unificar criteris
  - A un novell, és clar, li resol tots els dubtes que pugui tenir. Als qui ja fa tant temps, sobretot això, com sumar mirades, una cosa és el que creus que has de fer i l'altra és el que fem entre tots. [T1, 1, 39-40]
- Al principi, per a tenir una idea, però no l'he utilitzat massa
  - No sé, no he tenido interrogantes en las prácticas. Como quien dice, el cuaderno me sirvió en el primer momento para tener una idea, pero no lo he utilizado demasiado. [T2, 1, 22-23]

- És una qüestió per plantejar al professorat novell

- *Jo crec que això va més lligat als professors novells. [T5, 1, 27]*

I quins dubtes no has trobat resposta?

La resposta a aquest apartat és unànime: no hi ha dubtes que el quadern no hagi resolt. Sembla, doncs, que els continguts del quadern responen de manera força ajustada a la seva finalitat i a la realitat en què participen els estudiants, el professorat i els professionals de l'educació social implicats en el Pràcticum III.

- *No, perquè després et trobes amb qüestions pràctiques d'equips docents, però que ja no són d'aquí sinó de coordinació. [T10, 2, 62]*

- *No. Las dudas que me he planteado me las ha respondido. [T9, 2, 50]*

- *No, així d'entrada no. [T8, 2, 49]*

- *No. [T3, 1, 27]*

- *Com que he participat a fer-lo, és complicat per a mi. [T4, 1, 27]*

Aportacions del quadern per als altres agents implicats

Què ha aportat a l'equip docent?

Pel que fa a les aportacions a l'equip docent en conjunt, la valoració que se'n fa és que l'elaboració del quadern és només el resultat visible de la feina d'investigació-acció que ha suposat per als docents implicats. S'ha viscut com un espai de revisió, intercanvi i construcció de coneixement que ha repercutit positivament en la unificació de l'equip docent. Tanmateix, una de les opinions suggereix que, no havent-hi un guió general, l'eina del quadern pot dispersar més que unificar criteris, i, que, en qualsevol cas, cal avaluar l'ús que se n'ha fet per conèixer-ne la utilitat real.

- L'elaboració del quadern ha estat una excusa per reflexionar sobre la pràctica docent en el Pràcticum
- *Ha sido también una buena excusa para trabajar y para poder pensar el cuaderno, que ha permitido pensar la práctica docente en cuanto al prácticum. [T3, 1, 13-14]*
- Una eina de reflexió, construcció i intercanvi de coneixement. Per a l'equip docent expert, ha estat una oportunitat de madurar, i per als docents nouvinguts, una manera de situar-se en aquesta pràctica i de ser partícips d'aquest procés. S'ha pogut establir una línia conjunta de treball en equip.

- *Una estructuración; ha implicado también que los nuevos docentes entiendan todo este proceso del prácticum y al final se ha convertido en esa herramienta (llevamos bastantes años ya con ese proceso) de reflexión, de construcción, de compartir conocimiento, con lo cual para nosotros es madurar como equipo docente, tanto los anteriores como los nuevos. A los nuevos porque los hemos hecho partícipes. [T9, 1, 16-19]*
  - *Ha estat una mica com el detonant de poder posar en comú moltes coses, de poder discutir-les, comentar-les, millorar-les, etc. Compartir-les, en definitiva. [T4, 1, 11-12]*
  - *Exacte, i que cada persona d'aquest equip docent té molt per aportar i les idees d'un serveixen per a un altre i fem un treball molt socialitzat. És una manera d'anar tots a la una, cadascú amb el seu tarannà i la seva manera de fer dins de l'aula. Però jo crec que sí que dona una línia bastant conjunta de treball en equip. [T7, 1, 25-27]*
- La unió de l'equip docent
    - *Hi ha un document conjunt i això uneix els tutors de la UB. [T9, 1, 22]*
    - *Aquesta sensació de fer pinya, de fer equip. [T1, 1, 16]*
  - Unifica criteris però també pot dispersar si no hi ha un guió general
    - *Unifica una mica, però sense un guió general pot dispersar. Potser sí que ha unificat, però jo no sé com es viu, vull dir que l'experiència a final de curs seria veure com ho ha portat tothom. Perquè si no hi ha un tipus d'avaluació..., perquè «Cada maestrillo, su librito». Tens un model però no el segueixes fil per randa. No seria tampoc adequat. [T5, 1, 10-12]*

Quina percepció tens del què ha suposat el quadern de pràctiques per a l'estudiant?

La percepció general dels docents entrevistats sobre l'ús que han fet els estudiants del quadern és que no l'han consultat o que ho han fet en comptades ocasions, coincidint en l'inici de curs, com el període de consulta en què la major part del professorat també deia haver-li trobat més utilitat (segons les respostes a una pregunta anterior). Alguns tutors de la UB consideren que se n'hauria de promoure l'ús amb més insistència i pautar-lo al llarg del curs, com a eina de suport al procés de pràctiques. Són pocs els docents que consideren que els estudiants no li han donat cap funció.

- L'han utilitzat com a suport a l'hora d'escriure o en un moment de dubte. Però no com a eina permanent d'acompanyament al procés
  - *Han comentado poco. Quizás, puede ser una autocrítica, se planteó, se les dio, pero yo creo que hay momentos diferentes. El estudiante de prácticas se encuentra que quiere empezar las prácticas y el cuaderno es como un material que lo tiene y lo mira cuando tiene que escribir, como soporte. Pero no como una herramienta que te acompañe en todo el prácticum, lo tienes allí y vas mirando, si tienes alguna duda en un momento de crisis como digo yo. [T9, 2, 52-55]*
  - *En todo caso, la gente que lo ha podido revisar realmente y le ha sido útil, apuntaban precisamente las cuestiones de digamos de poder... de claridad cómo material de consulta. No para leerse entero pero sí para ir revisando en función del momento en que estamos en el seminario, para ir revisando un bloque, otro. En este sentido éstas han sido las grandes aportaciones y sí que ha habido diferentes visiones pero ésta sería la*

mayoritaria. Un material útil, una herramienta útil, no cómo una enciclopedia para leértelo seguido sino para ir acompañando el proceso. [T3, 1, 31-36]

- El consulten a l'inici de curs, però no com a eina de suport permanent. Seria funció del tutor de la UB acompanyar-los també en aquesta lectura

- Els estudiants ens han manifestat que els ha estat una eina útil, sobretot la primera part que els vam donar a principi de curs. Després, ja tot el quadern, els hi ha anat bé; el que passa és que l'han aparcat bastant i després l'han anat reprenent en algun moment que se'ls hi ha dit. Però si no, com que el volum de feina era gran, no hi pensaven. Per tant, el que penso que hem d'aprendre els tutors és d'anar fent el seguiment de quines parts del quadern de l'estudiant, en determinats moments del curs i, en el marc dels seminaris, s'hauria de llegir i anar-ho recordant; en fi, acompanyar-los també en l'ús d'aquest quadern. [T4, 1, 29-34]

- Agraïeixen que se'ls doni a conèixer; però creuen que caldria seguir treballant per promocionar-lo

- Jo crec que això sí que és una cosa que s'haurà de treballar molt més, el tema del quadern [...] Però crec que de la mateixa manera que a mi aquest punt m'ha orientat i m'ha ajudat a seqüenciar, l'estudiant jo crec que també ho agraeix. Agraeix que hi hagi la possibilitat també de veure un cert ordre, temps diferenciats, una certa varietat de temes que possiblement d'una altra manera seria més complicat. [T8, 2, 51-54]

- El que sí que evidencien els estudiants és que és «muy largo» i crec que de cara a l'any que ve, almenys jo personalment haig de saber vendre'l, l'hem de treballar més implicat amb les sessions de seminari, perquè per molt que diguis que s'ha de llegir, s'hi ha de dedicar una sessió, el veuen.... sí que és interessant però «muy largo». [T1, 2, 42-44]

- No l'han utilitzat

- Jo crec que no l'han utilitzat. Avui faig la sessió de seminari de valoració i sortirà, però jo crec que no. Primera perquè van «a tope» i tot document que es puguin estalviar de llegir, doncs ja sabem el que passa. Segona, perquè sí que és veritat que la primera i segona sessió jo els hi vaig insistir, però al llarg del curs no, perquè potser els dubtes que han anat sortint també els hem anat comentant d'una altra manera. [T10, 2, 65-68]

- L'obliden

- Yo pienso que al estudiante le tienes que marcar mucho que tiene que mirar el cuaderno de prácticas. Para mí, es demasiado extenso, entonces casi lo olvidan si no les recuerdas, quizás es por mi misma dinámica. [T2, 1, 25-26]

- No ho sé

- Això els ho hauria de preguntar perquè no me n'han fet cap referència. [T5, 1, 29]

I per al tutor de centre?

Pel que poden justificar els tutors de la UB entrevistats, la meitat dels tutors de centre han consultat el quadern i l'altra meitat no, o no ho poden assegurar perquè no els consta. En els casos que sí, la utilització del quadern ha estat molt puntual i motivada per la necessitat de

fer una valoració, un retorn a l'equip docent de la Universitat, bé perquè eren professionals que participaven en la recerca, bé perquè requerien aclariments sobre alguna qüestió puntual en relació amb la seva funció durant el curs. En els casos que no s'ha emprat aquest material, els docents entrevistats creuen que és perquè la persona té una llarga experiència en aquesta funció i un estil propi, o simplement se'n desconeixen els motius.

- Sí, és fonamental

- *Sí que és fonamental, sobretot si són tutors novells, ja que necessiten conèixer què han de fer, com ho han de fer, i tot això. [T1, 2, 46-47]*

- Sí. En tinc constància

- *Yo creo que para muchos tutores, al tenerlo al inicio, les servía bastante, o al menos me lo han comentado, y, que era una estrategia que estaba muy bien y marcaba bien todo. [T2, 1, 29-30]*

- Sí. Per poder fer l'avaluació, ja que eren professionals que han participat en la recerca

- *Jo crec que se'l deuen haver mirat perquè hem insistit molt que després els passaríem un qüestionari. Crec que en el cas que se l'hagin mirat, que també tinc molt clar que no tothom ho deu haver fet, hi ha gent que ho ha fet arran d'haver rebut el qüestionari. Com sempre és una feina adhoc, costa de fer-la [...]. Crec, per una banda, que en alguns casos els tutors amb els quals he estat han participat molt en grups de discussió i, per tant, tenien molt clar el resultat, i era com ho conec d'haver participat en la seva elaboració. [T10, 2, 71-55]*

- Alguns: la part en què es presenta el model de Pràcticum i la part de l'acompanyament. Però no em consta cap retroacció

- *Pel que fa als tutors de centre, quan he anat a les visites, del quadern han valorat molt la part inicial en què els presentem el model de pràcticum, perquè aquesta part la tenien una mica menys situada; i la part més de l'acompanyament, me l'ha valorat una persona que concretament era el primer o segon any que feia l'acompanyament de les pràctiques. Els altres m'han dit que els ha anat bé, però no m'han donat cap feedback directe. He demanat en algun moment si algú em podia dir alguna cosa més en contret i m'han dit que m'escriurien un correu o que ja m'ho dirien, però no ho han fet. [T4, 1-2, 36-41]*

- Sí. Encara que no ho han verbalitzat. Perquè era l'eina per tenir una complicitat amb la Universitat respecte al rol de cadascun dels tres agents implicats: estudiant, tutor de la UB, tutor de centre

- *Aunque no me han dicho esto mucho, sí que les ha ido bien, tengo la sensación que sí porque era como la herramienta que necesitaban, necesitaban entender toda la amplitud del Prácticum de Educación Social, porque tienen los alumnos allí y cada alumno va y cuenta sus cosas, sus percepciones, sus intereses, sus motivaciones, su encargo por parte de la universidad... Y entonces el centro también necesitaba esto, ver que tenía todo, que tenía un documento en el que se recogían todas las competencias*

que ellos ya también van preparando al alumno [...] yo creo que era un paso de verse reconocido, de reconocer el rol profesional del educador social y creo que eso sí que les ha ido bien. [T9, 2, 61-69]

- No ho han verbalitzat
  - *A mi, no m'han arribat excessives qüestions; algunes sí, alguns dubtes, però, per exemple sí que hi va haver una tutora de centre que em va comentar: «mira això també m'orienta per saber algunes coses, per tenir-les en compte». [T8, 2, 58-59]*
- No. Perquè, per la seva experiència en el rol de tutor de centre, tenen un estil propi
  - *Jo crec que aquest quadern també està molt bé per als qui comencen, els tutors de centre. Per als que ja fa temps que tenen pràctiques, que ja tenen com un protocol molt establert, és a dir, que ja tenen una maquinària per atendre, per acollir els alumnes, no sé fins a quin punt. [T10, 3, 73-79]*
- Em consta que no
  - *Aquí tengo que decirte que las consultas que he hecho a mis tutores, nadie las ha podido mirar y todo el mundo se ha excusado. Pero bueno, tengo algún compromiso de gente que me ha dicho que lo va a leer [...]. Por lo extenso y porque es tal el tiempo, lo vertiginoso del tiempo, que la verdad es que las instituciones, al menos con las que yo he tenido contacto, trabajan poco en habilitar un espacio para parar y hablar de su práctica educativa. [T3, 2, 38-42]*
  - [T5, 1, 31-32]

Milliores que proposaria

Si haguessis de fer una proposta de millora entorn del quadern, què proposaries?

Moltes de les propostes de millora que s'han suggerit apunten la necessitat de sintetitzar la informació, eliminant o resumint algun tipus de continguts que es consideren menys necessaris, o bé incorporant algun sistema que permeti visualitzar el global dels continguts del quadern (per exemple: esquema, guió, índex). Dues possibles incorporacions per considerar al final del document són un catàleg de bones pràctiques i lectures relacionades amb elements del pla docent per poder reforçar el treball dels continguts educatius de l'assignatura.

- Sintetitzar la informació

...perquè de vegades fa la sensació de repetició d'informació

- *Doncs potser sí que caldrien algunes qüestions; n'hi ha algunes que convindria repassar-les més perquè a vegades et fa la sensació de repetició. No excessivament repetit, però sí que és informació que es podria ajuntar i es podria fer una mica més sintètica. [T8, 1, 27-29]*

... evitant les qüestions burocràtiques

- *Yo a lo mejor lo que diría es que fuera más concreto y a veces como más operativo. El reducir cuestiones burocráticas. [T2, 1, 14]*

▪ Un esquema que permeti llegir el document per la part que interessi més

- *El problema, o no problema, sempre està entre el volum, la qualitat i la quantitat. És a dir, jo crec que aquest quadern està en la seva mesura justa i conté tot el que ha de contenir, però això també fa pensar si la gent realment s'ho acaba llegint... Sabent com anem... jo no sé si a partir d'aquí s'ha de fer un «mini esquema» pensat perquè la gent pugui anar a allò que li interessa més; que si el primer apartat ja te'l saps puguis anar directament al tercer. [T1, 1, 18-21]*

▪ Un catàleg de bones pràctiques al final del document

- *El mateix quadern amb una última part que fos com un petit catàleg de bones pràctiques, de sessions interessants, d'instruments que han funcionat, que de fet estem treballant en això. [T10, 1, 21-22]*

▪ Lectures de reflexió per a l'estudiant, relacionades amb els apartats del quadern

- *Jo proposaria més lectures de reflexió relacionades amb el quadern. És a dir, quan hi ha un aspecte per treballar potser una lectura relacionada, que no cal que es facin totes però sí que l'alumne pugui tenir un referent bibliogràfic. [T5, 1, 14-15]*

Si haguessis de fer una nova proposta de continguts, quins proposaries?

En coherència amb dues idees que han aparegut en apartats anteriors (la primera en la pregunta sobre les propostes de millora al quadern, i la segona pel que fa als continguts que es considera que manquen), les millores que es proposen quant als continguts tenen a veure amb el fet de dedicar un apartat específicament a cadascun dels àmbits d'actuació de l'educació social i a incloure-hi de manera més extensa el tema de la relació educativa.

▪ Fer un apartat per als àmbits d'intervenció social

- *Es podria fer un apartat per àmbits, una bibliografia bàsica per àmbits per a algú que comença. Per exemple, jo aquest any he fet «dona», però l'any que ve em toca fer «sense sostre», i això és un tornar-t'hi a posar. Si realment entenem que aquest quadern és un document obert, potser es podria anar nodrint d'aquests elements comuns, compartits, que poden ser heretats d'un curs a l'altre. [T10, 2, 43-46]*

▪ La relació educativa, des dels casos d'agressió o violència i els casos de dol

- *Yo soy mucho de plantear todo lo que es la relación educativa, los momentos de la relación educativa, pero creo que también tendríamos que profundizar bastante sobre qué pasa cuando nos encontramos con una situación de conflicto, con una manifestación de violencia, cuando el educador se encuentra con una agresión, etc. Toda esa parte emocional, todo lo que comporta, tanto a nivel personal como profesional, yo creo que es un elemento que tendríamos que abordar, al igual que todo lo que es el duelo. [T9, 1, 30-34]*

Hi ha alguna cosa per comentar que no s'hagi recollit en les preguntes anteriors i que destacaríes?

En relació amb la qüestió anterior, alguns dels professors entrevistats consideren important que es pugui millorar el mateix quadern, així com la manera de garantir un ús i una valoració de retorn per part de dos dels principals destinataris d'aquest material didàctic: els tutors de centre i l'alumnat.

- No
  - No. [T5, 1, 34]; [T10, 3, 86]
  - No. Lo fundamental ya está dicho. [T3, 2, 45]
  - En aquest moment no se m'acut res. [T4, 2, 43]

- Una retroacció per part dels tutors de la UB de com els ha servit el quadern durant l'experiència d'aquest curs
  - No, a parte de esto espero que me hagan alguna devolución. En el momento que se les presentó fue bastante bien reconocido y bien valorado: «que bien que tengamos una herramienta». Ahora me gustaría ver después de todo este año, qué es lo que nos dicen, con la evaluación. [T9, 2, 71-73]

- Com a eina de suport és fonamental
  - No, ja et dic, una mica en aquesta línia sobretot per l'ajuda i el suport. Crec que com a eina de suport és fonamental. [T8, 2, 62]

- Com el millorem?
  - Ara això, com l'avaluem, com el podem seguir millorant, si passem a simplificar-lo, si pot passar per altres coses. [T1, 2, 49]

- Com ho fem perquè el quadern sigui una eina de suport efectiva per a l'alumnat?
  - Yo pienso que el cuaderno se tiene que coger como un instrumento de apoyo pero todavía me falta pensar, como supervisora o tutora, qué papel podría darse. No sé si tendríamos que acompañarlo de algún documento, algún artículo, alguna cosa más para hacer más suyo ese documento; porque llevan diario de campo, ya llevan ficha, ya tienen tutorías individuales, ya les mando hacer trabajo a parte. [T2, 1, 32-35]

6. Propostes de canvi concretes que ens fan els participants

- És un material adequat amb una finalitat clara i compartida, però s'hauria d'insistir més en el seu ús. La figura encarregada de potenciar-ne més l'ús seria el tutor de la UB.
- És un material molt extens que s'hauria de poder anar donant progressivament. De fet, en properes edicions, en el cas dels estudiants i tutors de centre, els el donarem en dues parts. En un primer moment donarem la part més relacionada amb l'elecció de les pràctiques i les claus del procés de preparació de les pràctiques, i en un segon moment centrarem només les qüestions vinculades al procés de les pràctiques des de setembre fins a maig.
- Introduir un calendari que permetés seqüenciar i aclarir les diferents accions dels diversos agents.
- En els quaderns dels tutors de centre i tutors de la UB, introduir-hi més estratègies didàctiques sobre com treballar les competències que es proposen.
- El tema de l'avaluació és un tema que preocupa els diferents agents, que consideren que no està del tot desenvolupat. No n'hi ha prou amb la presentació del material, sinó que cal que es present amb anterioritat per poder tenir-lo present. Els estudiants consideren que és una eina que els pot ajudar a autoregular-se i, en el cas dels docents (centre i universitat), consideren que els ajuda a visualitzar a on han d'arribar, què és el que han de potenciar en l'acompanyament.
- Els estudiants reclamen que els tutors de centre treballin el quadern dins dels seminaris d'una manera més explícita i conscients.
- És una eina que també ha de facilitar la coordinació entre el centre de pràctiques i el tutor de la UB.

7. Valors afegits del projecte

A part de les modificacions concretes i les millores a introduir, el procés de treball ens ha permès identificar altres aspectes que són un valor que s'ha construït en les sinergies compartides. Són els següents:

- En relació amb la conceptualització del seminari

L'espai de seminari és un espai privilegiat per poder convertir l'acte d'ensenyar i aprendre en una experiència compartida.

El fet que els estudiants estiguin en els darrers anys de carrera, el nombre petit d'estudiants que al acompanyar en aquest procés formatiu i el contacte constant amb la realitat socioeducativa, fan que els seminaris puguin esdevenir grans laboratoris d'aprenentatge on poder reflexionar i trobar aquell punt d'equilibri entre el que es fa i el que s'hauria de fer; entre el que es diu, el que es pensa i el que s'acaba fent.

Les estratègies i els recursos que es poden dur a la pràctica en els seminaris estan reforçats per la idea que és:

- *Un espai per a l'apoderament dels estudiants; ells són els autors principals del seminari.*

El seminari està dissenyat perquè els estudiants puguin expressar lliurement els seus desitjos formatius i perquè prenguin autoria d'allò que volen aprendre i com ho volen aprendre. Els tutors passem a ser acompanyants d'aprenentatge. Metafòricament, els estudiants trien quina obra volen interpretar i quin paper representa cadascú, i els tutors faciliten els escenaris per poder dur a terme l'obra.

- *Un espai per a l'autoregulació de l'aprenentatge.*

Els seminaris han de facilitar moments i estratègies per poder regular l'aprenentatge. Perquè la regulació es doni des dels mateixos estudiants cal afavorir moments, estratègies i recursos per a aquesta autoregulació.

- *Un espai reflexiu.*

La característica principal del seminari és que és un espai on la reflexió és l'eina principal per aprendre. Reflexió sobre les accions fetes en el lloc de pràctiques, reflexió a partir de textos (llibres i articles); reflexió a partir del diari de camp, reflexió a partir de pel·lícules, a partir de la presència o l'anàlisi d'educadors o d'experiències educatives.

- *Un espai d'investigació-acció.*

El fet que els seminaris estiguin pensats per acompanyar el procés de les pràctiques facilita que la investigació-acció pugui ser present en les sessions de seminari, ja sigui contrastant fonts teòriques, ampliant amb altres perspectives, analitzant models formatius o dedicant un temps per interpretar tot allò viscut en el lloc de pràctiques.

- *Un espai per compartir.*

Els petits grups afavoreixen trobar espais en què tothom pugui tenir el seu moment per poder expressar neguits, emocions, situacions que han estat significatives, mentre la resta del grup acompanya també aquests processos, de manera que el seminari esdevé un eix clau per compartir tot tipus de situacions, opinions, i perspectives.

Els seminaris han de poder ser el vincle entre el que s'ha après al llarg de les diferents assignatures de la carrera i el que estan vivint en el lloc de pràctiques, on la realitat educativa pren més força perquè s'hi contrasta la realitat amb l'experiència viscuda en els diferents recursos educatius.

- *Un espai per analitzar models educatius i competències dels educadors.*

El seminari també esdevé clau per analitzar els diferents models educatius dels diferents recursos, per veure les particularitats de cada àmbit de l'educació social, i per observar els diferents models educatius que es desprenen de cada equip educatiu, de cada institució i de cada realitat concreta. La riquesa de tenir diferents realitats socials a l'abast fa que l'anàlisi pugui ser rica en matisos.

- *Un espai per contrastar experiències educatives i extreure'n bones pràctiques.*

L'anàlisi ens ha de portar a extreure i saber discriminar les bones pràctiques de les que no ho són. Caldrà analitzar quins processos de millora es podrien portar a terme i en què podríem contribuir com a futurs educadors.

- La funció docent: coresponsabilitat

La funció docent del tutor de centre i del tutor de la UB, en el marc del grau d'Educació Social, comparteix les mateixes finalitats:

- a) Oferir un espai d'intervenció socioeducativa per mobilitzar els recursos: coneixements, actituds, habilitats per funcionar en les diferents situacions d'aquest espai.

- b) Adquirir les competències específiques del perfil professional de l'educador social a partir de les competències desenvolupades en el grau mitjançant la reflexió «en» i «de l'acció».

Però no només podem compartir finalitats, sinó que el pas cap endavant és compartir el marc de les competències en què cadascun dels agents haurà de definir el seu propi pla d'acció i formació per arribar a assolir-lo. Les competències que formem tots, incloent-hi a l'estudiant com el formador, són:

- Actitud exploratòria cap a la institució de pràctiques i el seu context.
- Comprensió del context del centre de pràctiques i del seu projecte educatiu.
- Interpretació i significació de documentació de programació, regulació i avaluació.
- Observació i sistematització de la pràctica de l'educador social.
- Identificació de les funcions dels professionals que integren l'equip.
- Actitud professional davant la institució i en el desenvolupament de les accions professionalitzadores.
- Disseny i implementació de projectes i accions socioeducatives a partir d'una anàlisi de la realitat i una prioritització de necessitats.
- Actitud autoreflexiva i autovalorativa sobre les pròpies capacitats i competències.
- Avaluació de les intervencions i relacions educatives establertes en el centre.

En els quaderns, des de la voluntat d'arribar a la coresponsabilitat s'ha impulsat potenciar la funció docent en el procés formatiu, tant del tutor de centre com del tutor de la UB. Aquesta funció docent comporta l'articulació de múltiples funcions implicades en la relació educativa amb l'estudiant que té les seves especificitats segons l'agent. Però també es proposen funcions formatives que comparteixen, de les quals es destaquen:

- Fer participar l'estudiant del seu procés formatiu introduint estratègies que el posin en el centre del procés de la reflexió-construcció del coneixement i que li permetin ser conscient de la seva evolució.
- Tenir disponibilitat i proximitat per abordar els aspectes més personals i professionals que emergeixen en les pràctiques individuals, i convertir aquests aspectes en material de treball i en continguts formatius en els seminaris.

- Promoure espais de diàleg i reflexió conjunta per abordar els continguts que es donen en la quotidianitat de la pràctica professional.
- Dissenyar els espais de treball col·lectiu per promoure el treball en xarxa en el si dels seminaris.
- Fomentar relacions coresponsables entre els agents implicats en el procés formatiu (estudiants, tutors de centre i tutors de la UB) que facilitin el seguiment i que facin de suport en l'aprenentatge professional de l'estudiant.

La coresponsabilitat docent ens duu a construir un projecte formatiu col·lectiu que, en definitiva, repercuteix en la qualitat formativa dels professionals de l'educació social. Per això suposa un compromís ferm per als tutors de centre i els tutors de la UB.

Formació i consolidació de l'equip docent: transformació i construcció d'una identitat docent compartida

La transformació i la construcció de la identitat docent és un dels aspectes medulars d'aquest projecte, i d'aquesta experiència de compartir l'anàlisi de la pràctica docent. És per això, que considerem oportú dedicar un apartat en el qual s'aprofundeixi en aquesta qüestió. A continuació identifiquem alguns dels elements que coadjuven en aquest complex procés identitari com equip docent:

a) Potencialitat del pensament compartit

La presa de consciència de la potencialitat de les dinàmiques instituïdes en el si de l'equip ha constituït, sens dubte, un dels ressorts més destacable per a l'apoderament dels seus membres. Aquest element, que enforteix la nostra consciència com a grup, recau principalment entorn de dos elements, que són:

- Donar sentit a la pràctica docent, a la nostra pròpia formació permanent i a l'espai que constitueix l'equip docent: un espai real d'autoreflexió, investigació-acció, transformació professional i interès per la recerca d'elements d'innovació en la nostra pràctica.
- Adonar-nos de la fortalesa de l'equip que formem, reflectida en la potencialitat de treball i transformació, i en la capacitat d'elaborar un nou pla de treball amb identitat pròpia, amb reconeixement.

b) Sentiment de pertinença i suport

La construcció del que podríem anomenar sentiment de «membresia» s'ha teixit amb diferents i valuosos vímetes que reflecteixen d'una disposició particular dels membres de l'equip a construir-se com a equip. Són els següents:

- Obrir la mirada, pensar que altres maneres de fer són possibles, deixar-se contagiar amb l'entusiasme de l'altre, sentir-se part del grup.
- Transmissió als (nous i antics) membres de l'equip.
- Sentiment de pertinença a un equip i un projecte compartit en el qual tots els membres estan en procés d'aprenentatge.
- Sensació de seguretat que aporta l'equip a l'hora de presentar o portar a terme activitats i propostes en els seminaris amb els alumnes, als centres, etc. El que es proposa respon a un treball que, moltes vegades, transcendeix al docent pres de forma individual.
- Suport de la Coordinació del Pràcticum (alguns dels seus membres formen part de l'equip docent) quan es plantegen dificultats quant a centre o estudiants.

c) Idea de canvi-transformació personal i col·lectiu

El nostre camí no ha estat exempt d'obstacles, incerteses i dificultats. Lluny d'afrontar aquestes petites crisis com un problema, les hem percebut com a possibilitats de canvi per créixer i madurar com a docents. Les crisis, com va sostenir Arendt (1996), ens brinden l'oportunitat d'endinsar-nos en llocs nous i plantejar nous interrogants. Suposen superar una situació d'incertesa, de dubte, d'assaig a partir de les aportacions i els *inputs* diferents dels diversos alumnes, centres i situacions, i aprofitar tot això per compartir-ho amb l'equip de Pràcticum, per sortir enfortides i amb més eines per a noves situacions d'àmbit personal com a docent i d'àmbit col·lectiu com a integrant de l'equip docent.

d) Sistematització del treball

Creiem que és imprescindible ordenar, estructurar i organitzar el treball de reflexió i creació desenvolupat a l'interior de l'equip. Considerem necessària aquesta tasca en relació amb dos eixos:

- Sistematització de la docència i l'avaluació d'una matèria nova en la qual un s'integra però sent que no parteix de zero ni se sent sol per fer-ho.
- Sistematització del contingut de les tutories amb els alumnes, l'estructura dels seminaris, i del sistema d'avaluació de l'alumne i de seguiment del centre de pràctiques.

8. Difusió de les propostes de millora i innovació docent

Els resultats d'aquest projecte tenen dos àmbits de difusió. Un primer àmbit de difusió més intern dins dels agents implicats en el procés de formació de les pràctiques externes, i un segon àmbit de difusió més extern en el marc de la comunitat socioeducativa i científica. A continuació presentem les diferents accions de difusió vinculades amb aquest projecte:

A) En l'àmbit intern

- Reedició del material docent per a centres, estudiants i tutors de la UB.

Les propostes de millora derivades de les aportacions dels agents tenen implicacions directes en modificacions del contingut dels diferents quaderns. Les modificacions van des de conceptualitzar de manera diferent alguns dels espais formatius, fins a concretar estratègies didàctiques, planificar accions específiques, etc.

En aquesta reedició se citarà el suport del Programa de Millora i Innovació Docent del Vicerectorat de Política Docent i Científica.

- *Presentació pública del material reeditat en el marc de la XX Trobada de pràctiques.*

A principi de curs tenim una trobada entre estudiants, tutors de centre i tutors de la UB. La finalitat d'aquest espai és poder presentar les novetats del Pràcticum, consensuar les diferents claus del procés formatiu i obrir un espai per a cada seminari per establir un vincle més intens entre els agents implicats. L'octubre de 2011, va ser el primer espai que teníem des de la coordinació i l'equip docent per presentar les novetats del Pràcticum, hi vam dedicar un temps important a presentar les innovacions del projecte.

- *Carta de presentació en el procés de recerca de places del curs 2012-2013 de Pràctiques Externes I i Pràctiques Externes II*

Una vegada incorporades les innovacions i reafirmades novament pels agents implicats el curs 2011-2012, vam tenir a punt aquest material per tal de presentar les pràctiques externes a centres que han de decidir ser membres col·laboradors en pràctiques o no. Vam elaborar una carta de presentació de la identitat de la proposta de pràctiques que fem des del grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona. En el procés de selecció per al curs 2011-2012, que va tenir lloc entre abril i maig, no vam ser a temps d'incorporar les propostes de millora. Per això ho trasludem al mes d'abril i maig del 2012.

B) En l'àmbit extern

L'equip docent ha participat en diferents espais científics de difusió dels resultats de la proposta de millora. En total s'han presentat vint comunicacions, deu ponències i deu articles de difusió. En concret, aquestes aportacions han estat:

B.1) Articles

Novella, A.; Fuentes, N.; Forés, A. (2011). «El disseny d'uns quaderns de pràcticum des de la millora docent i el treball coresponsable per a la transferència de competències i el desenvolupament professional». *Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, vol. 4, núm. 2, pàg. 40-58.

Enviats a *REDU (Revista de Docència Universitaria)*, pendents d'avaluació.

Novella, A.; Forés, A.; Rubio, L.; Gil, E.; Costa, S.; Pérez-Escoda, N. (2011). «Innovar en, desde y para el Prácticum: supervisión y evaluación de la transferencia de competencias». *REDU (Revista de Docencia Universitaria)*, número monogràfic "Buenas prácticas docentes en la enseñanza universitaria", Vo 10 (1), 453-476

Novella, A. (2011). «Practicum en re-construcción. Tejiendo colectivamente un modelo de prácticas desde la innovación». *REDU (Revista de Docencia Universitaria)*, número monogràfic dedicat al Pràcticum i les pràctiques en empreses, vol.9 (3), 259-280.

B.2) Ponència convidada a la taula rodona

X Symposium internacional sobre el pràcticum y las prácticas en empresas en la formación universitaria. «El pràcticum más allá del empleo» (27-29 de juny. Poio, Pontevedra)

Organitza: Universitat de Santiago de Compostel·la, Universitat de Vigo i Universitat de La Corunya.

Ponència: «Prácticum en re-construcción. Un, dos, tres, un pasito palante...»

Taula rodona: «Nuestra experiencia en el Prácticum y las prácticas: ¿qué hemos aprendido en los últimos años?»

B.3) Comunicacions

· *III Congrés Internacional UNIVEST11 (16 i 17 de juny. Girona)*

Organitza: Universitat de Girona

Comunicació: «L'autogestió de l'aprenentatge. «Viure l'educació social des de dins. Un pràcticum on tot ressona»

· *X Symposium internacional sobre el pràcticum y las prácticas en empresas en la formación universitaria. El pràcticum más allá del empleo. (27-29 de juny. Poio, Pontevedra)*

Organitza: Universitat de Santiago de Compostel·la, Universitat de Vigo i Universitat de La Corunya

Comunicació: «La supervisión como construcción del conocimiento profesional»

· *II Congreso Internacional de Docencia Universitaria.* (30 de juny – 1 de juliol. Vigo)

Organitza: Educación Editora, Rediedu i Revista Electrónica de Enseñanza de las Ciencias

Comunicació: «Las claves docentes de los seminarios de prácticas externas. Un espacio óptimo para el trabajo de las competencias»

· *I Jornades sobre Relació Pedagògica a la Universitat: sabers, estudiants, avaluació i recerca.* (14 i 15 de juliol. Barcelona)

Organitza: Indaga't i Elkarrikertuz

Comunicació: «La relación pedagógica en el epicentro del equipo docente del Prácticum de Educación Social: Construcción de saberes compartidos»

· *III Congrés Internacional Noves Tendències en la Formació del Professorat.* (5-7 de setembre. Barcelona)

Organitza: ICE (UB) i el grup d'investigació i innovació docent «Formació Docent i Innovació Pedag gica (FODIP)» (UB)

Comunicació: «El equipo docente del Pr cticum de Educació Social de la UB: una arquitectura caleidosc pica desde (o para) la formació permanente»

9. Conclusions

Els quaderns són una eina de suport per impulsar la transferència de competències de l'estudiant. En el procés d'elaboració dels quaderns vam identificar que la seva finalitat era oferir i compartir uns referents perquè els agents implicats poguessin desenvolupar el seu rol dins del procés del Pràcticum. Aquests referents eren la concreció dels continguts del pla docent com a assignatura obligatòria (competències, objectius, continguts, metodologia i avaluació), però, a més, hi havia altres referents que tenen a veure amb elements intrínsecs en la relació d'ensenyament i aprenentatge. En definitiva, els temes que recull van des d'elements bàsics, com per exemple conèixer el pla docent de l'assignatura, fins a aspectes més operatius, com ara quins són els drets, els deures i les tasques dels agents implicats en el Pràcticum, els elements més procedimentals de qui fa què, quan i com, passant per elements més acadèmics, com per exemple conèixer i compartir les competències que cal treballar en el Pràcticum. Entenem que des del coneixement d'aquests elements facilitem poder caminar junts en el procés formatiu de l'estudiant i en la responsabilitat de potenciar la transferència de competències.

Els quaderns, com a trilogia, volen socialitzar la funció docent en el si del Pràcticum. Volen compartir el protagonisme docent des de cada un dels escenaris formatius, sense perdre de vista el protagonisme de l'estudiant. Per això ens han possibilitat identificar els valors innovadors que han de configurar el marc de referència per al tutor de centre (Novella, Pérez Escoda, Freixa, Caramés, Costa, Forés i Fuentes-Peláez, 2010), l'estudiant (Novella, Forés, Fuentes-Peláez, Pérez Escoda, Freixa, Costa, Caramés, en premsa) i el tutor de la UB (Novella, Forés, Fuentes-Peláez, Pérez Escoda, Freixa, Costa, Caramés, 2010). Aquests valors són:

- *Reconèixer els espais formatius per fomentar la reflexió «des de», «en», «per» i «sobre» la pràctica.* Aquest reconeixement ens portarà a construir un univers formatiu en què cada agent sigui coneixedor dels altres, de les seves intencionalitats i disponibilitats.
- *Impulsar l'apoderament dels agents implicats com a docents responsables del conjunt del procés formatiu que es dona en el centre, en els seminaris, en els espais de treball personal i, en definitiva, en la configuració de la identitat de cada un dels implicats.*
- *Fomentar la planificació de l'ensenyament tenint com a horitzó la transferència de les competències de l'estudiant.* En el marc de la funció docent s'han d'identificar els continguts de la pràctica, s'han de facilitar les estratègies per poder regular l'ensenyament i el possible aprenentatge, i s'ha de fomentar l'autoregulació de

l'aprenent dins del procés de transferència de competències i d'aprenentatge de la professió.

- *Analitza l'evolució o maduració de les competències.* La coresponsabilitat dels agents també s'exerceix des de l'activisme permanent en observar com transfereix les competències l'estudiant, per tal de poder anar ajustant la seva funció docent. En definitiva, cal ser conscients i actius en l'avaluació del saber fer de l'estudiant amb la voluntat d'anar innovant en la funció docent com a tutor de la UB i tutor de centre i —per què no?— voler que l'estudiant també pugui autoavaluar-se dins del procés formatiu.
- *Obrir espais i omplir-los de sentit per compartir els referents teoricopràctics i els sentiments que emergeixen en la pràctica.* El foment d'espais de trobada, de deliberació sobre la realitat pràctica on poder expressar neguits, emocions, situacions que han estat significatives, conceptualitzacions, interrogacions en què l'altre pot acompanyar aquest procés o en pot ser partícip des de la construcció dels seus coneixements i percepcions. El Pràcticum s'ha de fomentar en el valor de compartir tot tipus de situacions, opinions i perspectives.
- *Fer del procés de les pràctiques un projecte col·lectiu* en què tots aprenguem i impulsem una bona pràctica professional des de la pràctica reflexiva. Ser capaç d'establir vincles entre el que s'ha après al llarg de la trajectòria personal i professional, dins i fora del Pràcticum, on la identitat professional pren més força perquè està contrastada la realitat amb l'experiència viscuda en les diferents accions socioeducatives.

Ara bé, no n'hi ha prou amb la informació i el coneixement curricular. És un element imprescindible, però no és suficient. El quadern ha d'oferir alguna cosa més per assolir la coresponsabilitat formativa. Aquest recurs pretén qüestionar a cada agent quin és el seu paper, quin rol vol exercir dintre del procés formatiu. Per això és important conèixer-se, definir-se però des de l'aproximació als altres i en relació amb el procés que han de recórrer plegats. Identificar-se i definir-se públicament. En definitiva, el quadern convida els agents a fer que des del marc compartit puguin configurar el seu propi quadern de bitàcola. Aquest quadern ha de ser singular i ha de caracteritzar-se per l'especificitat de la identitat professional i personal de cada un dels agents implicats, que uneixen esforços i compromisos per incidir en la construcció de la identitat professional de l'estudiant.

Com a equip d'innovació docent, ens proposàvem apuntar quins són els referents teòrics i pràctics que ens permeten reconsiderar els processos i estratègies mitjançant els quals els estudiants arriben a l'aprenentatge. Hem identificat els elements significatius per a una nova proposta de Pràcticum que ha de garantir una millora en els resultats de l'aprenentatge dels estudiants, en el procés formatiu de l'espai de les pràctiques, i optimitzar la seva formació professional. Som conscients que aquest procés passa per un replantejament del procés d'ensenyament-aprenentatge, dels mètodes d'ensenyament davant dels diferents estils d'aprenentatge i dels diversos interessos dels estudiants, i de les didàctiques per adaptar el desenvolupament de les accions formatives. Aquest replantejament és un dels reptes que ens ha obert aquest treball d'investigació. Com el repte d'imaginar una recerca que ens portés a una observació participant de l'exercici docent del tutor de centre i del tutor de la UB des d'on poder analitzar els processos d'ensenyament i aprenentatge que potencien la transferència de competències i el desenvolupament professional. En definitiva, que ens portés a un Pràcticum imbricat en totes les assignatures i en tots els contextos d'aprenentatge.

10. Referències bibliogràfiques

Goñi, J. M. (2005). *El espacio europeo de educación superior, un reto para la universidad: competencias, tareas y evaluación, los ejes del currículum universitario*. Barcelona: Octaedro/ICE-UB.

Hernández Arístu, J. (comp.) (2000). *La Supervisión. Un sistema de asesoramiento y orientación para la formación y el trabajo*. València: Nau Llibres.

Le Boterf, G. (2001). *Ingeniería de las competencias*. Barcelona: Gedisa.

Novella, A.; Freixa, M.; Pérez Escoda, N. (2010). «La funció docent del tutor-professional en el marc del pràcticum». *Congrés Internacional Docència Universitària i Innovació. «Nous espais de qualitat en l'Educació Superior. Una anàlisi comparada i tendències»*, 2010, juny i juliol, Barcelona:UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV i UOC.

Novella, A.; Pérez Escoda, N.; Freixa, M.; Caramés, M.; Costa, S.; Forés, A.; Fuentes-Peláez, N. (2010). *El pràcticum: espai de transferència de competències i el desenvolupament professional. Quadern de Pràctiques. Tutor de centre*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Novella, A.; Forés, A.; Fuentes-Peláez, N.; Pérez Escoda, N.; Freixa, M.; Costa, S.; Caramés, M. (2010). *El pràcticum: Espai de transferència de competències i el desenvolupament professional. Quadern de Pràctiques. Tutor de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Novella, A.; Forés, A.; Fuentes-Peláez, N.; Pérez Escoda, N.; Freixa, M.; Costa, S.; Caramés, M. (en premsa). *El pràcticum: Espai de transferència de competències i el desenvolupament professional. Quadern de Pràctiques. Estudiant*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Sáez, J. (2009). «El enfoque por competencias en la formación de los educadores sociales: una mirada a su caja de herramientas». *Pedagogía social: revista interuniversitaria*, 16, pàg. 9-20.

Per saber-ne més

Diversos autors. «La formación práctica de estudiantes universitarios: repensando el practicum» *Revista Educación* (pàg. 16-290). Disponible a: <http://www.revistaeducacion.educacion.es/re354.htm> [accés: 1-2011]

Baldwin, T. T.; Ford K. J. (1988). «Transfer of training: A review and directions for Future Research». *Personal Psychology*, 41, pàg. 63-105.

Broad, M. L.; Newstrom J. W. (2000). *Cómo aplicar el aprendizaje al puesto de trabajo. Un modelo estratégico para garantizar un alto rendimiento de sus inversiones en formación*. Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S.A.

Domingo, A. (2009). «El prácticum en los nuevos planes de estudio». *Actas del X Symposium internacional sobre prácticum y prácticas en empresas en la formación universitaria*. Poio, Pontevedra: AIDU, Universitat de Santiago, Universitat de Vigo, Universitat de la Corunya.

Gonczy, A. (2001). «Análisis de las tendencias internacionales y de los avances en educación y capacitación laboral basadas en normas de competencias». A.; Argüelles, A.; Gonczy, A. (ed.) *Educación y capacitación basadas en normas de competencias*. Mèxic: Limusa, pàg. 38-40.

Hascher, T.; Cocard, Y.; Moser, P. (2004). «Forget about theory-practice is all? Student teachers' learning in practicum». *Teachers and Teaching: theory and practice*, 10, (6), pàg. 623-637.

Rué, J. (2008). «Formar en competencias en la Universidad: entre la relevancia y la banalidad». *REDU Revista de Docencia Universitaria*, número monogràfic I «Formación centrada en competencias». [accés: 7-2010]

Schön, D. (1992). *La formación de profesionales reflexivos hacia un nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones*. Barcelona: Paidós.

Tejada, J. (2005). «El trabajo por competencias en el practicum: cómo organizarlo y cómo evaluarlo». *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 7 (2). [accés: 10-2008]

Tejada, J. (2007). «Estrategias formativas en contextos no formales orientadas al desarrollo socioprofesional». *Revista Iberoamericana de Educación*, 43, 6 [accés: 5-2009].

Zabala, A; Arnau, L. (2007). *11 ideas clave. Cómo aprender y enseñar competencias*. Barcelona: Graó.

Zabalza, M. A. (2007). «Buenas prácticas en el Prácticum: bases para su identificación y análisis». *Actas del IX Simposium Internacional sobre prácticum. Prácticum y prácticas en empresas en la formación universitaria. Buenas prácticas en el prácticum*. Poio, Pontevedra: Universitat de Vigo.